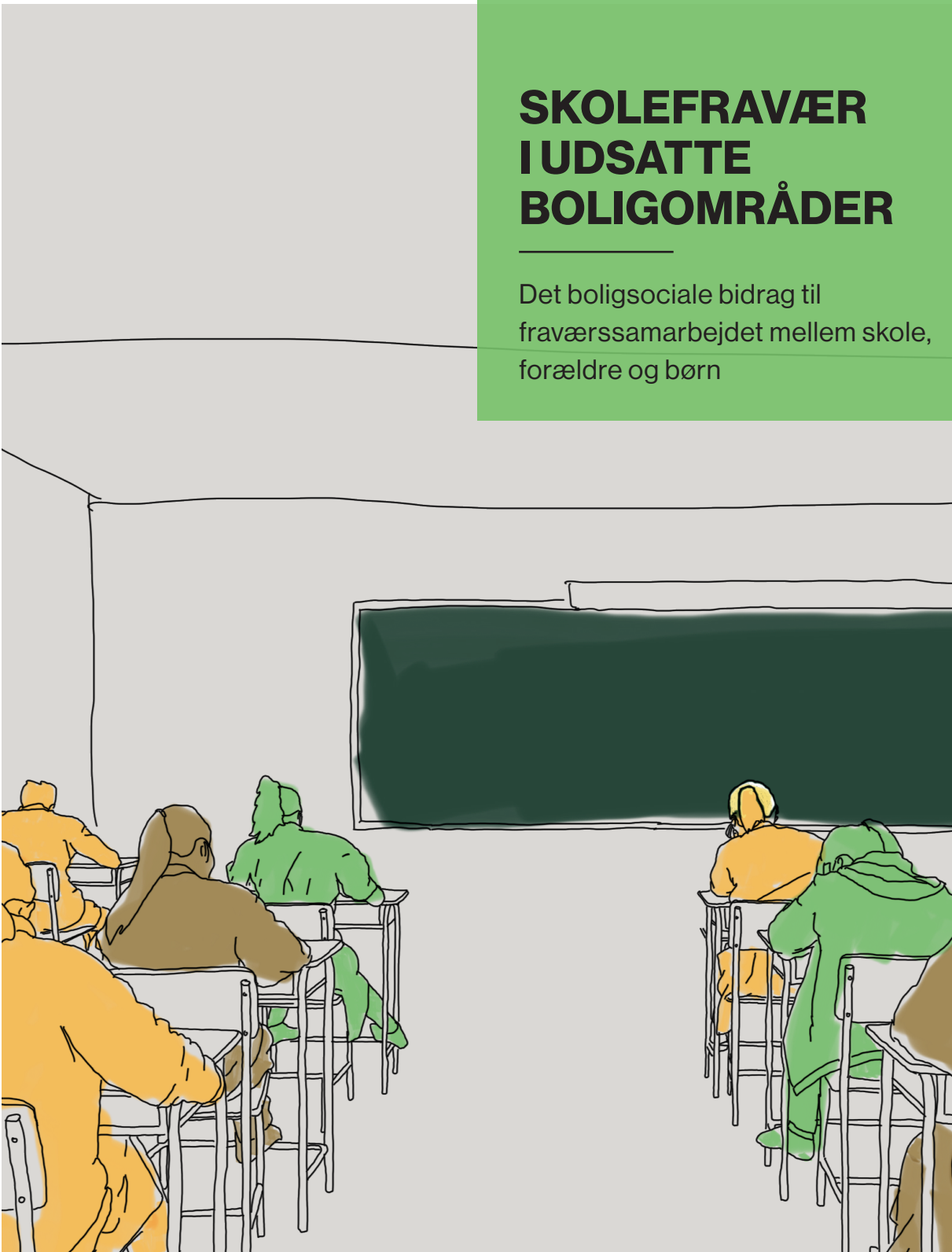

SKOLEFRAVÆR I UDSATTE BOLIGOMRÅDER

Det boligsociale bidrag til
fraværssamarbejdet mellem skole,
forældre og børn

SKOLEFRAVÆR I UDSATTE BOLIGOMRÅDER

Det boligsociale bidrag til fraværssamarbejdet mellem skole, forældre og børn

Rikke Egaa Jørgensen

Rikke Mygind

Jonas Følsgaard Grønvad

ISBN-978-87-92798-93-0

MARTS 2024

© 2024 Center for Boligsocial Udvikling

Center for Boligsocial Udvikling

Sadelmagerporten 4

2650 Hvidovre

Tlf. 25 60 78 28

E-mail: info@cfbu.dk

www.cfbu.dk

Illustrationer: Emma Rasmussen

Layout: Cecilie Næsby Friis

Udgivelsen kan frit hentes på www.cfbu.dk

CFBUs udgivelser kan frit citeres med tydelig kildegengivelse

Center for Boligsocial Udvikling er en selvejende institution under Social-, Bolig- og Ældreministeriet. Centrets overordnede formål er at undersøge effekten af sociale indsatser i udsatte boligområder, at indsamle erfaringer fra nationale og internationale boligsociale indsatser og at yde kvalificeret rådgivning og processtøtte til centrale aktører indenfor det boligsociale område.

INDHOLD

1. INDLEDNING	4
Konsekvenser af skolefravær	4
Fraværsindsatser	4
2. SAMMENFATNING	6
3. SKOLEFRAVÆR	7
Årsager og problemforståelser	7
Fraværsbegrebet	8
Hvad viser tallene?	9
4. DE BOLIGSOCIALE FRAVÆRSINDSATSER	12
Dimensioner i det boligsociale fraværarbejde	12
Fraværsindsatser i de boligsociale helhedsplaner	13
5. ORGANISERING AF SAMARBEJDET MELLEML SKOLE OG HELHEDSPLAN	16
Model 1: Delt ansættelse mellem skole og helhedsplan	17
Model 2: Projektsamarbejde i netværksmøder	18
En grænse for samarbejdet?	21
Sammenfatning	21
6. BOLIGSOCIALE BIDRAG TIL FRAVÆRSARBEJDET	23
Bidrag 1: Opsøgende arbejde uden for skolen	23
Bidrag 2: Boligsociale medarbejdere på skolen	26
Bidrag 3: Brobygning til fritidslivet	29
Sammenfatning	31
7. DET BOLIGSOCIALE BIDRAG: RELATIONEL BROBYGNING MELLEML SKOLE, HJEM OG LOKALSAMFUND	32
8. METODE OG LITTERATUR	34
Sådan har vi gjort	34
Forslag til videre læsning	35
Litteraturliste	36
Bilag: Vidensnotat om skolefravær i udsatte boligområder	38

1. INDLEDNING

Skolefraværet har på landsplan været stigende de seneste år, og konsekvenserne kan være vidtrækkende både for det enkelte barn og for barnets familie. Det er derfor en problematik, der har stor politisk bevågenhed, og som der både i praksisfeltet og forskningsverdenen er et stadig større fokus på. Der findes således allerede en række gode udgivelser og praksis eksempler på fraværsindsatser, men der mangler viden om, hvilken rolle det boligsociale arbejde kan spille, når helhedsplaner støttet af Landsbyggefonden og lokale skoler går sammen om at løfte opgaven.

Denne rapport bidrager til den eksisterende litteratur og til praksisfeltet ved at synliggøre værdien af det boligsociale bidrag i arbejdet med at mindske skolefravær i udsatte boligområder med boligsociale helhedsplaner. Med inddragelsen af konkrete eksempler fra praksis kan den samtidig inspirere til yderligere samarbejde mellem skoler, helhedsplaner og hjem. Rapporten henvender sig både til boligsociale medarbejdere og ledere i boligsociale helhedsplaner og til skoleledere, AKT-lærere og UU-vejledere, der arbejder på skoler i eller i nærheden af udsatte boligområder. Endelig kan den også have relevans for medarbejdere ansat i kommunale fraværsteam, der ønsker mere viden om, hvordan det boligsociale bidrag til fraværssamarbejdet mellem skoler, forældre og børn kan se ud.

KONSEKVENSER AF SKOLEFRAVÆR

Skolefraværet blandt børn i udsatte boligområder er større end fraværet blandt børn, der bor andre steder i Danmark (VIVE 2018, 2022a). Dette er et problem både for det enkelte barn, for barnets familie, for skolen og, på lidt længere sigt, for samfundet.

En række undersøgelser har efterhånden dokumenteret, at der er en tæt sammenhæng mellem fravær og trivsel, ligesom et højt fravær i grundskolen har betydning for de karakterer, eleverne opnår ved folkeskolens afgangseksamen (Børns

Vilkår 2020, EVA 2022, Knage & Kousholt 2023). Et højt fravær i grundskolen ser også ud til at være en medvirkende faktor bag de tal, som viser, at unge fra udsatte boligområder i mindre grad påbegynder en ungdomsuddannelse og oftere falder ud af uddannelsessystemet, end det gælder for andre unge (VIVE 2018, 2020). Det øgede frafald udgør, også på længere sigt, et problem, idet international forskning viser en sammenhæng mellem uddannelsesfrafald og risikoen for sociale, psykiske og økonomiske problemer i voksenlivet (Knage & Kousholt 2023, Lund 2021, VIVE 2022a). Samtidig kan skolefravær være stærkt belastende både for det barn, som ikke kan komme i skole, for klassefællesskabet, for familien og ikke mindst for samarbejdet mellem skole og hjem, der typisk udfordres af forskellige perspektiver på både årsager og mulige løsninger (Lund 2021).

FRAVÆRSINDSATSER

Der ligger en væsentlig opgave, hvis vi skal sikre, at børn og unge i udsatte boligområder får samme muligheder som alle andre. Derfor har en lang række boligsociale helhedsplaner intensiveret deres arbejde med at mindske skolefraværet, men indsatserne har meget forskellig karakter, ligesom der er stor forskel på, hvordan skolefravær håndteres i kommunerne og på de enkelte skoler. Ifølge Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) kan man kategorisere indsatserne alt efter, om de har fokus på individ eller fællesskab, om de er forebyggende eller indgribende, samt om de fokuserer på løsninger i eller uden for skolen (EVA 2022). Det samme billede gør sig gældende, når man ser på de boligsociale fraværsindsatser. Dertil kommer, at organiseringen varierer fra kommune til kommune og ofte omfatter flere forvaltninger (typisk både skole- og socialforvaltning), ligesom en række forskellige fagpersoner vil have forskellige opgaver i relation til fraværsindsatserne. Nogle steder har man ansat fremskudte medarbejdere, fx socialrådgivere, på de enkelte skoler, mens man andre steder har oprettet fraværsteam eller udpeget kommunale nøglepersoner, fx

fraværskonsulenter, til at koordinere samarbejdet mellem forvaltning, skole og hjem (EVA 2022).

Den store variation i både indsatser og organisering er ikke et problem i sig selv, men det kan være svært for de boligsociale medarbejdere, der arbejder på at mindske skolefraværet, eller som gerne vil i gang hermed, at definere en relevant position som samarbejdspartner mellem skole og hjem. Hertil kan det, for de enkelte skoler, være lidt uklart, hvori det boligsociale bidrag kan bestå. Dette står forhåbentligt mere klart med udgivelsen af herværende rapport.

DE TRE CASE-OMRÅDER

I forbindelse med udarbejdelsen af denne rapport har CFBU lavet interviews med forskellige aktører i tre forskellige helhedsplaner støttet af Landsbyggefonden.

Bysekretariatet i Randers: Her har den boligsociale helhedsplan indgået et tæt projektsamarbejde, "Fremmøde i skolen", med Randers Kommune og de lokale skoler. Helhedsplanen arbejder med en række både forebyggende og indgribende fraværsindsatser i og uden for skolen, herunder månedlige netværksmøder om fravær og ugentlige trivselsgrupper på skolen.

Sønderborg: Her har to boligsociale medarbejdere en delt ansættelse mellem de lokale skoler og helhedsplanen. Som skole-hjem-koordinatorer understøtter de samarbejdet mellem skole, elev og familie, mens de som fritidskonsulenter samtidig bygger bro til forenings- og fritidslivet.

Hjemegn 6100 i Haderslev: Her foregår samarbejdet mellem skoler og helhedsplan gennem ugentlige koordinationsmøder mellem de boligsociale medarbejdere og skolens UU-vejleder og AKT-lærer. De boligsociale medarbejdere tager bl.a. på hjemmebesøg, har samtaler med de unge og er synlige på skolen i udvalgte frikvarterer.

2. SAMMENFATNING

Rapporten omhandler det boligsociale bidrag til fraværssamarbejdet mellem skole, forældre og børn i udsatte boligområder. Godt halvdelen af alle helhedsplaner støttet af Landsbyggefonden har eksplícit fokus på at nedbringe omfanget af skolefravær, og indsatserne spænder bredt. CFBU's kortlægning viser, at der både arbejdes med forebyggende og indgribende indsatser i og uden for skolen. Kortlægningen peger dog også på, at det nogle gange kan være svært at få etableret et tæt samarbejde mellem skoler og helhedsplan.

Hvis samarbejdet mellem skole og helhedsplan skal lykkes, er det en vigtig pointe, at skolen inviteres ind som samarbejdspartner allerede i projektudviklingsfasen. På den måde kan man være med til at sikre 1) indsatsernes relevans, 2) koblingen mellem skole, hjem og lokalområde, 3) et fælles projektansvar og 4) et fælles ejerskab til fraværssamarbejdet. Samarbejdet kan eksempelvis organiseres gennem en delt ansættelse mellem skole og helhedsplan eller som et projektsamarbejde i tværfaglige netværk. Begge samarbejdsmodeller er i denne rapport illustreret gennem konkrete case-beskrivelser fra praksisfeltet.

De boligsociale fraværsaktiviteter spænder over en bred kam og bevæger sig mellem de generelle, primært forebyggende indsatser i form af fx lek-tiecafeer og forældremøder til de mere specifikke, indgribende indsatser i form af fx hjemmebesøg og trivselsgrupper. Denne rapport stiller skarpt på tre forskellige fraværsindsatser, man i praksis har gode erfaringer med, nemlig *hjemmebesøg*, *trivselsgrupper* og *brobygning til fritidslivet*. Eksemplerne peger alle tre på, hvordan arbejdet med at nedbringe fravær som oftest kun udgør en del af de boligsociale medarbejders opgaveportefølje, hvilket i praksis styrker medarbejdernes mulighed for at koble og bevæge sig på tværs af de arenaer, hvor børn, unge og familier lever deres hverdagsliv: i uddannelses-systemet, i fritids- og foreningslivet, i hjemmet og på arbejdsmarkedet.

Endelig er det en væsentlig pointe, at de boligsociale medarbejdere, gennem kendskabet til lokalområdets børn og familier, kan bidrage med et helhedsorienteret blik på den konkrete fraværsudfordring. Som 'relationelle brobyggere' (Lund & Foldager 2022) kan de indtage en position, der ikke blot understøtter skolens eksisterende fraværsindsats og skole-hjem-samarbejdet, men også tilføjer nye perspektiver og løsningsforslag.

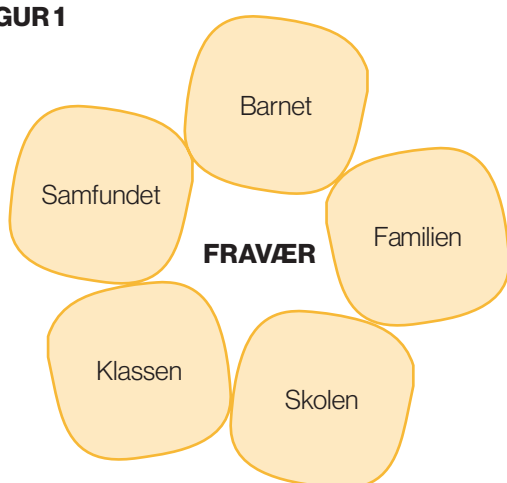
3. SKOLEFRAVÆR

I dette afsnit indkredser vi den tilgang til skolefravær, som undersøgelsen trækker på, og skitserer bredden af det felt, som de boligsociale fraværsindsatser udspiller sig i.

ÅRSAGER OG PROBLEMFORSTÅELSER

Når børn er fraværende fra skolen, hænger det ofte sammen med mistro, som kan skyldes en række forskellige og ofte sammenvævede problemstillinger i barnets liv. Dette kompleks af faktorer har Børns Vilkår (2020) forsøgt at illustrere gennem nedenstående figur, som viser, hvordan fravær må betragtes som et symptom på en række kontekstuelle forhold, der ofte griber ind i hinanden.

FIGUR 1

Barnet: Psykiske lidelser hos barnet, angst etc. Det kan også vedrøre faglige udfordringer og lavt selvværd.

Familien: Forhold som skilsmisse, flytning, arbejdsløshed, økonomi og lavt uddannelsesniveau, men også misbrugsproblemer eller psykiske udfordringer hos forældre.

Skolen: Lærerskift, klassekvotient og skolens tilgang til, hvordan den støtter udsatte børn bedst muligt, herunder også skolens tilgang til skole-hjem-samarbejdet.

Klassen: Mobning, uro, konflikter og grupperinger i klassen og skolens håndtering af disse udfordringer. Derudover manglende støtte og/eller inspiration i undervisningen.

Samfundet: Ny forskning tyder på, at der også kan være en sammenhæng mellem fravær og samfundstendenser i forhold til præstationer, test og eksamener.

Børns Vilkår figur, der understreger kompleksiteten i fraværsudfordringer, ligger i tråd med den bevægelse, som har fundet sted inden for fraværsforskningen. Her har man tidligere været meget optaget af at definere og identificere årsager til skolefravær. Typisk fokuserede man eksplicit på patologiske tilstande i barnet (fx angst, psykiatriske diagnoser eller særlige personlighedstræk) eller på problemer i familien (fx manglende forældrekompetencer, forkerte opdragelsesmetoder eller højt konfliktniveau) (Hansen 2020, Lund 2020; 2021). De seneste år har en række studier dog problematiseret, hvordan et entydigt fokus på det enkelte barn eller på barnets forældre som den primære årsag til skolefravær har skygget for forhold knyttet til barnets skole (uro, manglende fællesskab og støtte, konfliktfyldte relationer mellem lærer og elever m.m.). Derfor peger en række forskere i dag på, at vi ikke kan løse eller forstå udfordringerne med skolefravær uden et blik for de betingelser og vilkår i skolen og i fritidslivet, som påvirker barnets muligheder for deltagelse og trivsel (Havik 2019, Hansen 2019, Lund 2021, Knage 2023, Knage & Kousholt 2023, Brodersen 2023). Fraværsforskningen understreger m.a.o., at fravær som fænomen må betragtes som et mangefacetteret kompleks af forhold, der påvirker og nogle gange forstørrer hinanden (Knage 2020, 2023). Når fraværet i ovenstående figur fra Børns Vilkår er placeret i midten, understreges fraværsproblematikkens sociale og relationelle dimension samt betydningen af at medtænke kontekstuelle faktorer i arbejdet med at forebygge og håndtere fravær.

FRAVÆRSBEGREBET

Ligesom årsagerne til fravær ofte bunder i en række overlappende forhold, kan fravær også komme til udtryk og begrebsliggøres på forskellige måder. Det kan i praksis være vanskeligt at skelne mellem forskellige fraværsformer, ligesom de ofte glider over og bevæger sig mellem forskellige udtryk og årsager (Lund 2021). Ved at benytte det helt overordnede begreb 'fravær' dribler vi udenom nogle af de mere

implicitte antagelser, der knytter sig til forskellige fraværskategorier, og som på forhånd 'placerer' problemet et bestemt sted, fx i barnet eller i familien (Lund 2020; 2021, Lund & Foldager 2022).

FRAVÆR – BEGREBSAFKLARING

Fravær fra skolen har mange former. Denne undersøgelse fokuserer på det fravær, som i litteraturen betegnes som bekymrende fravær. Bekymrende fravær dækker over flere kategorier, herunder:

- *Skolevægring*, hvor eleven har svært ved at komme i skolen på grund af psykiske problematikker og negative følelser
- *Pjækkeri*, hvor eleven bliver væk fra skole hele dagen eller i dele af dagen uden forældrenes kendskab
- *Skoletilbageholdelse*, hvor forældrene af forskellige grunde holder barnet væk fra skolen
- *Skoleeksklusion*, hvor forhold i skolen ikke gør det muligt for barnet at deltage i undervisningen

Bekymrende fravær behøver ikke at være lig med ulovligt fravær, og det kan i praksis kan være vanskeligt at skelne mellem forskellige fraværformer. Da der dertil knytter sig bestemte problemforståelser til de forskellige kategorier, anvender vi i denne undersøgelse det helt overordnede begreb 'fravær' som en samlebetegnelse for de forhold, hvor *"et barn enten skal kæmpe sig i skole, forsøger at undgå skolen eller slet ikke kommer i skole"* (Fisker 2020).

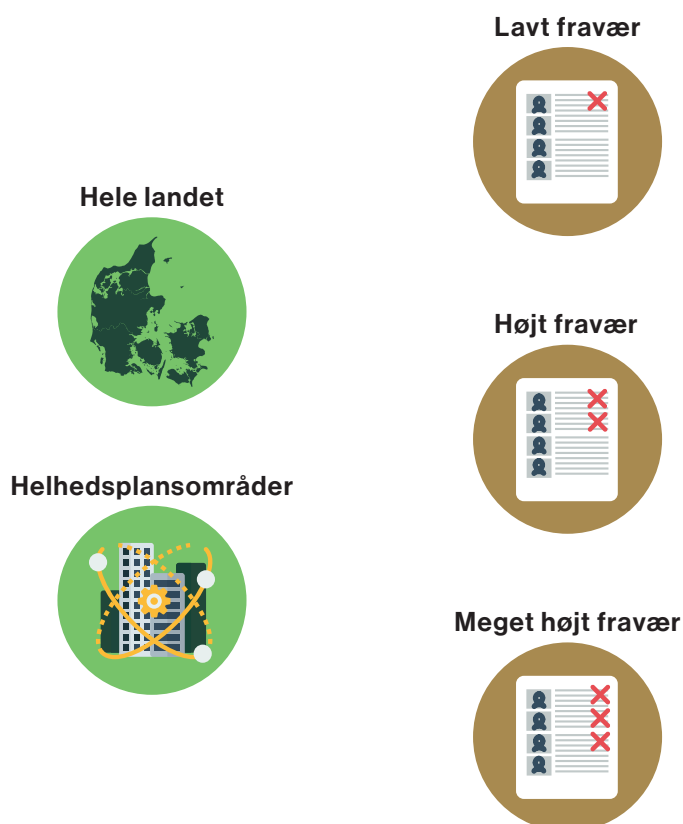
HVAD VISER TALLENE?

Inden vi dykker ned i det konkrete fraværsarbejde, kan der være brug for at få et mere overordnet blik på problemets omfang, ikke mindst når vi er optaget af udviklingen i landets udsatte boligområder. Derfor har vi som et bilag til denne rapport udfærdiget et vidensnotat, der viser, i hvilken grad skolefravær er en særlig udfordring i udsatte boligområder. Som det fremgår af de følgende to faktasider, bekræfter de eksisterende tal på området, at der er god fornuft i, at man i det boligsociale arbejde fortsat har fokus på at nedbringe omfanget af skolefravær. Skolefravær har nemlig en social slagside, der i højere grad rammer elever, som oplever sociale og faglige udfordringer (VIVE 2020).

Sådan forstås tallene

Faktasiderne ser på sammenhængen imellem fravær, sociale ulighedsfaktorer og præstationer ved 9. klasses afgangseksamen. I analyserne foretages sammenligninger imellem skoleelever i helhedsplansområder og på landsplan.

Fraværet analyseres her ud fra tre specifikke parametre målt over et helt skoleår: **10 %** fravær karakteriseres som 'højt fravær', **15 %** betegnes som 'meget højt fravær' og fravær under **5 %** karakteriseres som 'lavt fravær'.

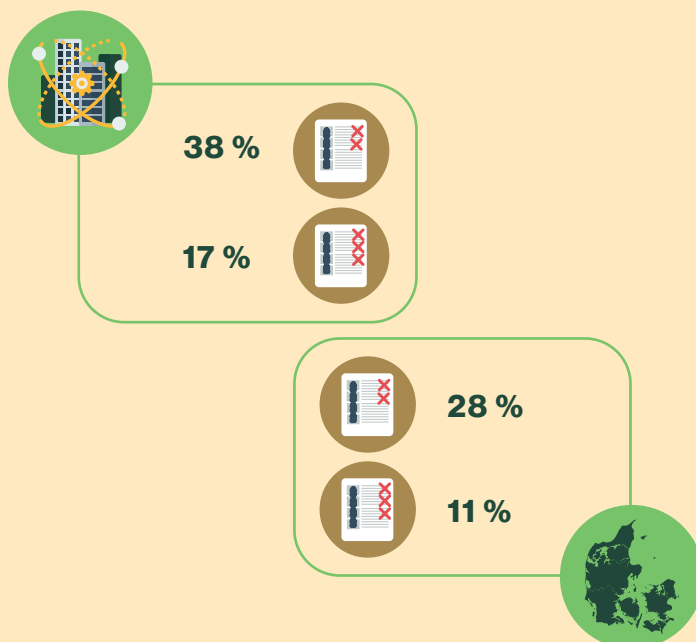

#1: SKOLEFRAVÆR OG AFGANGSEKSAMEN

I helhedsplansområderne er der flere elever med et højt og meget højt skolefravær.

38 % af alle skoleelever i helhedsplansområder havde et 'højt fravær' i skoleåret 2022/2023. For hele landet gælder det for **28 %** af eleverne.

17 % af alle skoleelever i helhedsplansområder havde et 'meget højt fravær' i skoleåret 2022/2023. For hele landet gælder det for **11 %** af eleverne.

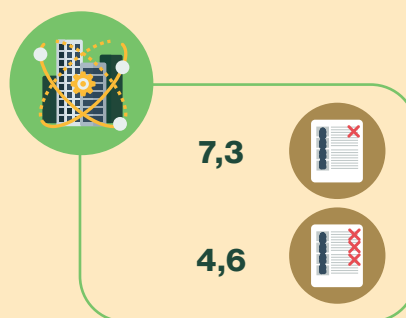

I skoleårene fra 2020/2021 til 2022/2023 er andelen af elever med et højt fravær steget mærkbart på tværs af helhedsplansområderne, de almene boligområder og hele landet.

Særligt skoleåret 2021/2022 havde et markant højere registreret fravær end de andre skoleår. Stigningen skyldes i høj grad Covid-19, som har haft stor betydning for såvel registrering som faktisk elevfravær.

Et lavt karaktergennemsnit ved 9. klasses afgangsprøve rammer særligt elever med et meget højt skolefravær.

For elever med 'meget højt fravær' i boligområder med en helhedsplan var karaktergennemsnittet for 9. klasses afgangsprøve **4,6** for skoleåret 2021/2022. Til sammenligning var karaktergennemsnittet for elever i helhedsplansområderne med 'lavt fravær' **7,3**.

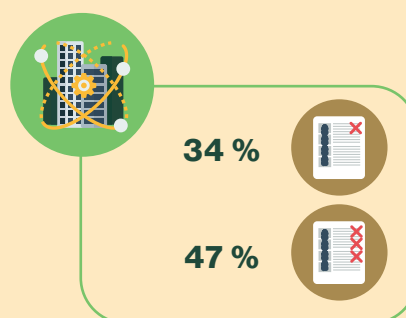

#2: SKOLEFRAVÆR OG SOCIOØKONOMISKE ULIGHEDSFAKTORER

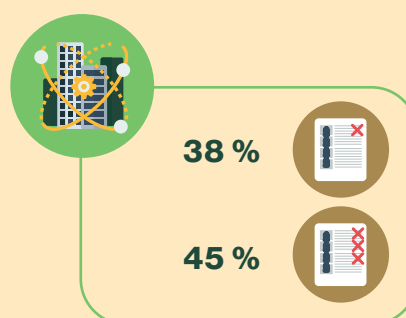
Børn i udsatte positioner er i større risiko for længerevarende fravær i skolen. Det gælder særligt for børn, som vokser op i familier med begrænsede socioøkonomiske ressourcer, børn med psykiske lidelser og børn, der vokser op i familier, hvor der kan være behov for sociale foranstaltninger omkring familien og barnet.

I helhedsplansområderne er andelen af børn, som vokser op i familier i udsatte positioner, højere end i befolkningen generelt. Dette gælder, uanset om der måles på forældrenes uddannelses- og beskæftigelsesstatus eller familieindkomst.

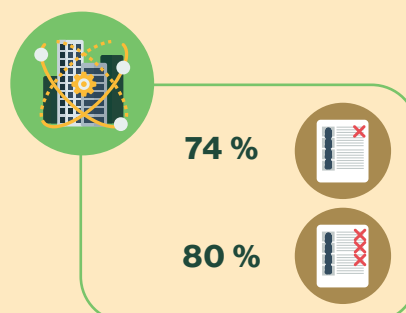
► **47 %** af alle elever i helhedsplansområderne med 'meget højt fravær' lever i familier, hvor begge forældre er uden for arbejdsmarkedet. For elever i helhedsplansområderne med 'lavt fravær' er den tilsvarende andel **34 %**.

► **45 %** af alle elever med 'meget højt fravær' i helhedsplansområderne lever i familier, hvor familiens højeste uddannelse er grundskolen. For elever i helhedsplansområderne med 'lavt fravær' er den tilsvarende andel **38 %**.

► **80 %** af alle elever med 'meget højt fravær' i helhedsplansområderne lever i familier, hvor familiens ækvivalerede indkomst er under 200.000 kr. For elever i helhedsplansområderne med 'lavt fravær' er den tilsvarende andel **74 %**.

4. DE BOLIGSOCIALE FRAVÆRSINDSATSER

Når børns fravær kan tage mange former, og årsagerne ofte er komplekse, kan opgaven med at forebygge eller mindske fraværet også foregå på forskellige måder og på forskellige niveauer. EVA gennemførte i 2022 en kortlægning af, hvordan der på landsplan arbejdes i kommunerne med skolefravær. Her identificerede de tre gennemgående dimensioner, der i praksis ofte understøtter hinanden i de konkrete fraværstiltag.

DIMENSIONER I DET BOLIGSOCIALE FRAVÆRSARBEJDE

De boligsociale fraværsindsatser spænder over alle tre dimensioner og kan i mange tilfælde ikke blot supplere det kommunale arbejde med fravær, men også føje væsentlige perspektiver og nuancer til de eksisterende indsatser, ikke mindst i understøttelsen af skole-hjem-samarbejdet. Det er nemlig især i det brobyggende arbejde imellem skole, hjem og lokalsamfund, at de boligsociale fraværsindsatser leverer et vigtigt bidrag.

Dimension 1: Forebyggende – Indgribende

Den tidlige dimension handler om, hvornår fraværstiltag igangsættes. Det forebyggende arbejde med fravær omhandler et arbejde med potentielle årsager til fravær, forud for at der er opstået konkrete fraværsudfordringer hos eleverne. Fx kan man fra skolens side arbejde forebyggende ved at skabe god klasseledelse og klassefællesskab, men når en elev først har for meget fravær, så igangsættes en mere indgribende indsats, som ofte involverer forældre eller andre fagpersoner.

I et tidligt perspektiv finder vi både forebyggende og mere indgribende fraværsindsatser i de boligsociale helhedsplaner. De forebyggende indsatser har typisk en generel karakter og iværksættes oftest som foranstaltninger, der fx skal være med til at forhindre, at faglige udfordringer eller manglende kendskab til skolesystemet udvikler sig til trivselsproblemer og bekymrende skolefravær. I den kategori finder vi bl.a.

etableringen af lektiecafeer, læsemakkerordninger, forældremøder eller temaaftener. De indgribende indsatser er derimod tiltag, som primært igangsættes når der er opstået konkrete bekymringer i forhold til fravær. Eksempler kan være en-til-en-samtaler, hjemmebesøg eller etablering af en trivselsgruppe for udvalgte elever. Både forebyggende og indgribende indsatser kan være rettet mod individuelle elever, enkelte klasser og familier eller mere kollektivt mod grupper af elever, årgange, lærerteams eller forældregrupper. I denne rapport har vi afgrænset vores fokus til den del af det boligsociale fraværssarbejde, som har en indgribende karakter, og som finder sted i et tæt samarbejde med skolen.

Dimension 2: Individ – Fællesskab

Denne dimension omhandler, hvem der er omfattet af arbejdet i fraværsindsatsen. Fravær kan fx enten håndteres ved at arbejde direkte med den enkelte elev, der har fravær, eller der kan arbejdes mere kollektivt med det eller de fællesskaber, som eleven indgår i.

De fleste af de indgribende boligsociale indsatser er målrettet det individuelle barn eller den enkelte familie. I nogle tilfælde arbejdes der også med et mere kollektivt, fællesskabsbaseret fokus, fx gennem etableringen af elev- eller trivselsgrupper eller gennem kollektive klasseindsatser i form af fx fremmødekurrencer, hvor det at minimere skolefravær bliver et fælles projekt (se fx Bysekretariatets og Randers Kommunes Idekatalog til håndtering af skolefravær på <https://bysekretariatet.dk/project/fremmoede-i-skolen/>).

Dimension 3: Løsning i skolen – Løsning uden for skolen

Den stedlige dimension handler om, hvor fraværsindsatsen finder sted. Fraværsudfordringen kan håndteres i undervisningen eller med supplerende tiltag i skolen, eller man kan tilrettelægge en indsats

uden for skolen, fx i hjemmet, i foreningslivet eller i barnets lokalsamfund.

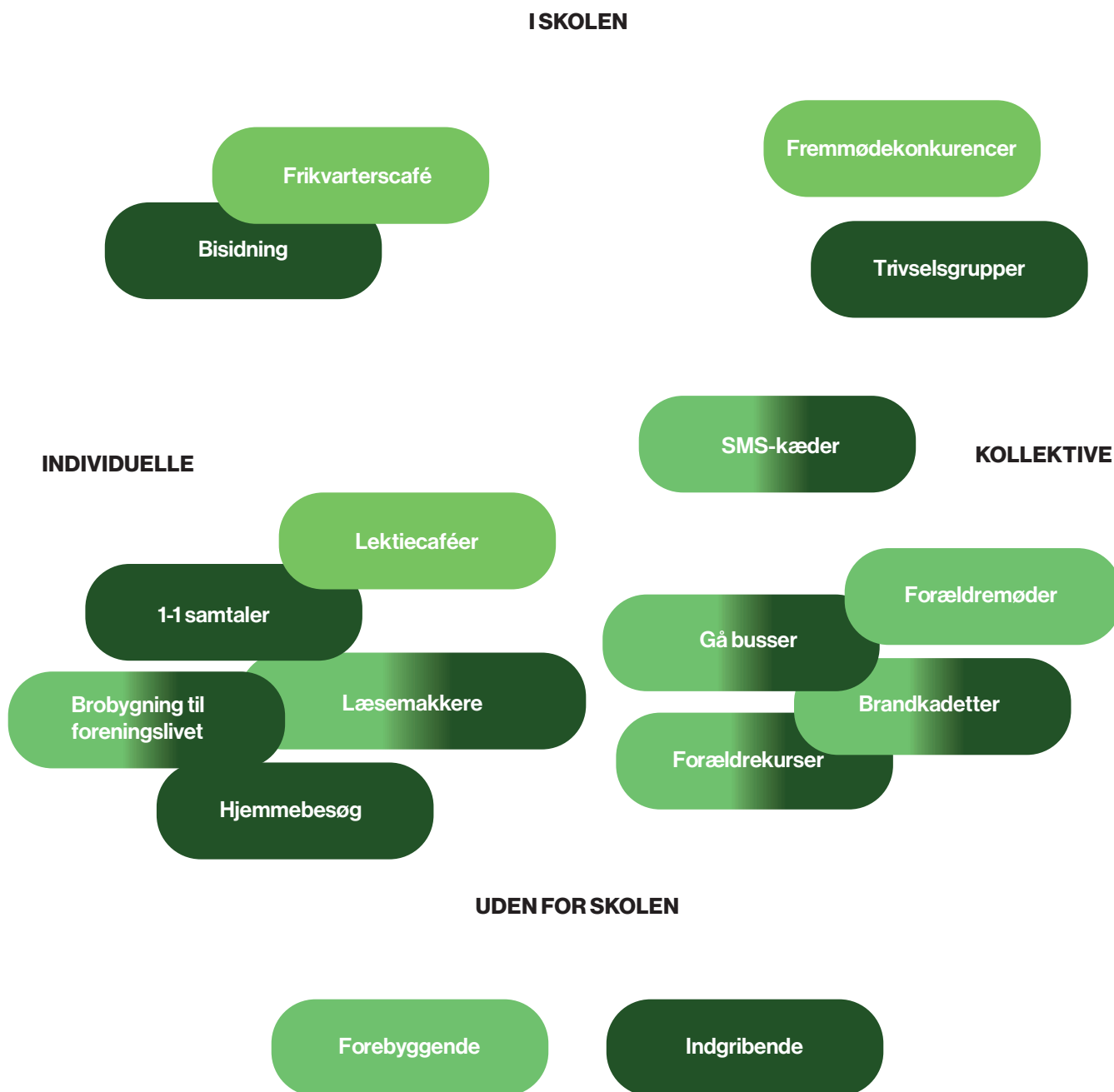
Ser vi på den stedlige dimension af fraværsindsatserne, foregår langt størstedelen af de boligsociale fraværsindsatser uden for skolen, om end det i de tre case-områder, CFBU har besøgt i forbindelse med denne undersøgelse, har været i et tæt samarbejde med de lokale skoler. Indsatser, som foregår i skolen, kan både have en individuel og en kollektiv dimension (fx støtte til en enkelt elev, en mindre gruppe af elever eller en hel klasse), ligesom de både kan være af forebyggende og af mere indgribende karakter. Det er dog især gennem de boligsociale medarbejders mulighed for at være til stede i lokalområdet også uden for skoletid, at indsatserne adskiller sig fra meget af det fraværsarbejde, som allerede foregår på mange af landets skoler. Bl.a. fremhæver både skoler, familier og de boligsociale medarbejdere selv betydningen af at kende og kunne møde op hjemme hos de enkelte familier, ligesom brobygning til fritidslivet også kan være et led i at øge det enkelte barns trivsel og deltagelsesmuligheder.

FRAVÆRSINDSATSER I DE BOLIGSOCIALE HELHEDSPLANER

Godt halvdelen (24 ud af 50) af alle landets boligsociale helhedsplaner har i deres delaftaler beskrevet indsatser, der har som formål at mindske skolefravær, og i nogle helhedsplaner har man igangsat flere forskellige indsatser. Således finder vi i delaftalerne beskrivelser af 36 indsatser, som alle omhandler fravær blandt skolebørn i udsatte boligområder. Indsatserne er umiddelbart ligeligt fordelt mellem det forebyggende (19) og mere indgribende (17) arbejde. De boligsociale medarbejdere, der varetager fraværsarbejdet, er ansat i helhedsplanerne og arbejder typisk med både skolefravær og andre indsatser, fx fritidsjobs, brobygning til foreningslivet, forældrenetværk eller åben rådgivning. I figur 2 har vi lavet en visuel oversigt, der viser bredden af de boligsociale fraværsindsatser.

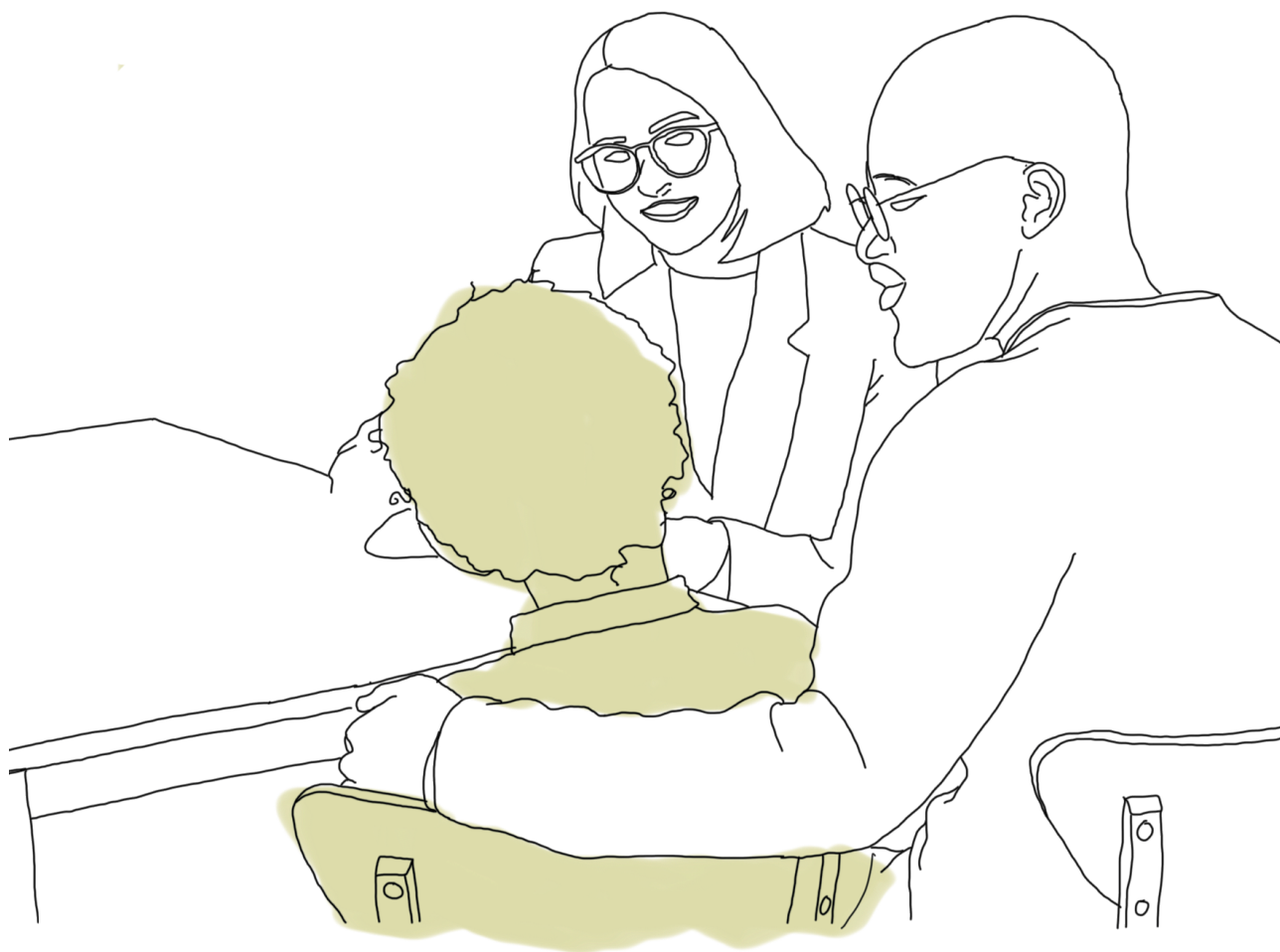

FIGUR 2: DIMENSIONER I DET BOLIGSOCIALE FRAVÆRSARBEJDE

Figuren omfatter ikke alle de fraværsaktiviteter og indsatser, som findes i de boligsociale helhedsplaner, da der mange steder arbejdes med fravær, uden at det er blevet formuleret som et særskilt fokus på det tidspunkt, hvor den enkelte helhedsplan er blevet udfærdiget. Figuren illustrerer derfor primært variationen og bredden af indsatser i det multidimensionelle felt, som helhedsplanernes arbejde med at forebygge og nedbringe skolefravær udspiller sig i.

Som det fremgår af figur 2 spænder de boligsociale aktiviteter over en bred vifte, som bevæger sig fra de generelle, primært forebyggende indsatser i form af fx lektiecafeer og forældremøder til de mere specifikke, indgribende indsatser i form af fx hjemmebesøg og trivselsgrupper i eller uden for skolen. Oftest er opgaven med at nedbringe fravær således kun en del af de boligsociale medarbejders opgaveportefølje, og dermed bliver det muligt at koble fraværsindsatsen til det liv, der fylder og leves uden for skolen: til boligområdet, til foreningslivet og til hjemmet. Dette kræver et tæt samarbejde ikke blot mellem skole og helhedsplan, men også mellem de boligsociale medarbejdere og områdets familier, foreninger og øvrige boligsociale tilbud, hvilket eksemplificeres i de følgende afsnit.

5. ORGANISERING AF SAMARBEJDET MELLEM SKOLE OG HELHEDSPPLAN

I dette afsnit ser vi på, hvordan man lokalt kan organisere samarbejdet om fravær mellem skoler og helhedsplaner. CFBU har i en tidligere undersøgelse beskrevet, hvordan man generelt kan etablere et godt samarbejde mellem skoler og boligsociale helhedsplaner (Mygind et al. 2015), men her har vi alene fokus på, hvordan man kan organisere et samarbejde om at nedbringe omfanget af skolefravær. Vi har valgt at beskrive to forskellige samarbejdsmodeller fra vores case-områder, som man i praksis har gode erfaringer med.

Selvom både skoler og helhedsplaner har fokus på at nedbringe skolefravær, viser den indledende projektkortlægning, at man i en række områder har fundet det vanskeligt at etablere et tæt samarbejde om fraværsindsatser parterne imellem. Mange steder kan det tværsektorielle samarbejde være udfordret af lovgivningen i forbindelse med indhentelse og videregivelse af personoplysninger. Her skal man typisk være opmærksom på både Forvaltningsloven, Retssikkerhedsloven og på Databeskyttelsesforordningen og i al kommunikation tage hensyn til både tavshedspligt, samtykke og opbevaring af oplysninger. Udfordringerne kan også skyldes manglende tid og ressourcer samt en vis usikkerhed fra skolernes side i forhold til, hvad det boligsociale perspektiv kan tilføre. Nogle helhedsplaner oplever således, at det er svært at "få hul igennem" til skolerne, og omvendt kan der på skolerne være en frygt for, at det boligsociale bidrag mest af alt bliver "endnu et projekt" uden tilknytning til det eksisterende fraværssamarbejde. En skoleleder fortæller i den forbindelse:

“ [...] der er hele tiden nogle, der synes, de skal have et projekt ind i skolen. (...) For eksempel kan det være, at man kommunalt vælger at ansætte en fraværskoordinator, som vi så skal rekvirere, når vores børn har så og så meget fravær. Så kommer der en medarbejder ud her,

som ikke har adgang til AULA. Ikke kender personalet. Ikke har en fornemmelse for, hvad det er for et sted, vi er.

Citatet peger bl.a. på, at et indgående kendskab til den enkelte skole og til den lokale kontekst har stor betydning for et meningsfuldt samarbejde om fravær, hvilket kommunale fraværskonsulenter uden lokal forankring kan have svært ved at honorere. Mange steder har skolerne fx mulighed for at aktivere et kommunalt fraværsteam, når de står med elever, der har mere end 10 % ulovligt fravær, men indsatsen kan nogle gange opleves som løsrevet:

“ Fordi fraværsteamet er igen kommunen, der kommer og laver de her spørgeskemaer. Og så har de X antal gange, de må snakke med de unge. Så skal sagen være ekspederet færdig. (...) Men der kan de [boligsociale] noget andet. De har en helt anden rolle i forhold til de unge. De kan blive ved med at gå til de familier og høre 'hvad er der nu?'. (AKT-lærer)

Det er dog erfaringerne fra alle tre case-områder, at det er afgørende for et godt fraværssamarbejde mellem skole og helhedsplan, at man ikke bare satser på at koordinere indsatsen, men allerede involverer hinanden i projektudviklingsfasen og løbende justerer i forhold til konkrete behov og udfordringer (se også Mygind et al. 2015). I Sønderborg er man gået så langt, at man har valgt at organisere samarbejdet mellem skole og helhedsplan gennem en delt ansættelse, hvilket er en model, vi beskriver i følgende afsnit.

RELEVANTE AKRONYMER I SKOLE- VERDENEN

I samarbejdet mellem skole og helhedsplan vil det typisk være medarbejdere med særlige stillingsfunktioner og kompetencer, der deltager. Ofte vil de boligsociale medarbejdere derfor møde akronymer som fx:

AKT: Adfærd, kontakt og trivsel. En AKT-lærer kan både fungere som støtte for specifikke børn og arbejde med klassetrivsel og skolekultur.

UU: Ungdommens uddannelsesvejledning. En UU-vejleder har til opgave at hjælpe børn og unge fra 6. klasse og op, til de fylder 25 år, om uddannelse og erhverv.

PPR: Pædagogisk psykologisk rådgivning. PPR er en kommunal rådgivningsfunktion, der både kan tilbyde vejledning og henvise til videre udredning eller behandling.

MODEL 1: DELT ANSÆTTELSE MELLEMSKOLE OG HELHEDSPLAN

I det konkrete eksempel fra Sønderborg betyder en delt ansættelse i praksis, at helhedsplanens to boligsociale skole-hjem-koordinatorer er ansat knap halvdelen af deres tid på de tre lokale skoler, hvor de refererer til de enkelte skoleledere. På den måde har de deres faste gang på skolen, er en del af medarbejdergruppen og har automatisk adgang til kommunikationsplatformen AULA (og dermed også til elever og forældre) samt til den fraværstistik, som skolen på månedsbasis udarbejder for alle elever. Modellen med delt ansættelse har en række fordele, som fremhæves fra både skolens og de boligsociale medarbejders side. De handler dels om den mere smidige kommunikation og videndeling og dels om den boligsociale medarbejders adgang og kendskab til både skoleverdenen, til familierne og til boligområdet:

“ Jeg synes, det er klogt [med delt ansættelse]. Fordi så må jeg være på AULA. Jeg må dele oplysninger. Det gør arbejdet langt, langt

lettere. Og langt bedre. Fordi ellers ... så skulle vi hele tiden have samtykke forskellige steder fra, hvis jeg skulle være en del af det. (Boligsocial medarbejder)

“ Vi har en gruppe forældre, hvor afstanden mellem skole og hjem er utrolig stor. Og en elevgruppe, som har øget fravær. (...) Og der har [den boligsociale skole-hjem-koordinator] både en funktion, der ligger her på skolen, og så har han en funktion, hvor han sidder ovre i 'åben rådgivning' i boligområdet. (...) Og så har han også et fritidssyn i forhold til at få flere børn i fritidsaktiviteter. (...) Så det handler om kendskab, familierne kender ham fra en anden sammenhæng. (Skoleleder)

De boligsociale skole-hjem-koordinatorer har således deres daglige gang både på de lokale skoler og i helhedsplanens tilbud om åben rådgivning til boligområdets familier. Samtidig har begge medarbejdere en funktion som brobyggere til det lokale foreningsliv og kan på den måde være med til at lette adgangen til både fritidsjobs og de lokale foreninger. De boligsociale skole-hjem-koordinatorer har i Sønderborg således en række andre jobfunktioner, som rækker ud over opgaven med at nedbringe elevernes skolefravær. Dette er med til både at sikre deres forankring og kendskab til forældre og børn i lokalområdet, og til at sikre koblingen mellem livet i og uden for skolen. Det er dog en væsentlig pointe, at de boligsociale medarbejdere, gennem deres ansættelse på skolen, ikke får en rolle, der alene handler om at formidle skolens budskaber til familierne i lokalområdet. De boligsociale medarbejdere understreger begge, at det også gælder den anden vej, således at familierne oplever at få formidlet deres perspektiver og ønsker til skolen.

CASE-BESKRIVELSE: DELT ANSÆTTELSE MELLEM SKOLE OG HELHEDSPLAN

Der kan være mange fordele ved at formalisere samarbejdet mellem skole og helhedsplan gennem oprettelse af en delt stilling, hvor den boligsociale medarbejder bliver ansat på skolen i en del af sin arbejdstid, mens resten af ansættelsen ligger i regi af helhedsplanen. Det er en model, man har valgt at afprøve i Sønderborg for bl.a. at sikre et delt ejerskab til opgaven med at nedbringe skolefravær, ligesom man sikrer en tæt kobling mellem skolen, hjemmet og det lokale boligområde.

Den boligsociale medarbejders placering på skolen giver ikke blot medarbejderen et indgående kendskab til skolens organisering, kultur og prioriteter samt en legitim adgang til både ledelse, medarbejdere, elever og forældre. Den giver også en automatisk adgang til skolens fraværdata og til den digitale platform AULA, hvor meget af kommunikationen mellem skole og hjem finder sted. Som ansat på skolen bliver det også nemmere at efterleve de juridiske retningslinjer i forbindelse med indhentning og deling af personoplysninger, hvilket er en af de store fordele ved denne samarbejdsmodel.

Med en delt ansættelse får skolen mulighed for at tilbyde et udvidet skole-hjem-samarbejde. Samtidig åbnes der op for brobygning til aktiviteter og indsatser i lokalområdet, hvilket kan spille en positiv rolle for den enkelte elevs trivsel og for familiens samlede situation.

For familierne kan det at møde et kendt ansigt uden myndighed, som både kan hjælpe med en række praktiske foranstaltninger (fx AULA, fritidspas, kommunikation med kommunen) og med at bringe deres bekymringer og perspektiver ind på skolen, være afgørende for, at samarbejdet med skolen kommer til at fungere, hvilket er en forudsætning for, at der kan arbejdes konstruktivt med en konkret fraværsudfordring.

Udgifter til løn kan i projektperioden finansieres af midler fra helhedsplanen. I praksis kan man beslutte, at medarbejderen både refererer til skolelederen (der i modellen fra Sønderborg har personaleansvaret) og til lederen af den boligsociale helhedsplan, som i Sønderborg sidder med den daglige opgaveledelse.

Nogle vigtige opmærksomhedspunkter, hvis man skal lykkes med at etablere en delt ansættelse, er for det første, at skolen inviteres ind som medudvikler af den konkrete projektindsats og stillingens funktionsbeskrivelse. For det andet, at man er meget klar på snitflader, ansvars- og opgavefordeling mellem helhedsplan og skole, således at den boligsociale medarbejder ikke kommer i klemme mellem to ledelseskasketter eller bliver 'slugt' af opgaver det ene eller andet sted. For at undgå dette holdes der i Sønderborg møde mellem skole og helhedsplan hver tredje måned, hvor der følges op på samarbejde, medarbejdertrivsel og målopnåelse. For det tredje skal man være opmærksom på, at den boligsociale medarbejder ikke kommer til at fremtræde som 'skolens forlængede arm' ind i familierne, men også bidrager til at bringe familiernes perspektiver ind på skolen.

MODEL 2: PROJEKTSAMARBEJDE I NETVÆRKS MØDER

I Randers har man valgt en anden model end den delte ansættelse. Her er fraværssamarbejdet organiseret i et tæt projektsamarbejde mellem helhedsplan, skoleledelse og kommune, hvor man i fællesskab har etableret et projekt i form af tværfaglige netværksmøder om fravær. Her deltager både skoleledelse, PPR-rådgiver, UU-vejleder, sundhedsplejerske og boligsocial medarbejder. Ved at udvikle og forankre projektet i et samarbejde mellem skoler, kommune og helhedsplan sikres et fælles ansvar og et ejerskab til arbejdet med at mindske skolefravær. Samtidig bliver det muligt at skabe en stærkere kobling mellem de forskellige aktiviteter og indsatser i både skole og boligområde. En indskolingsleder forklarer:

“ I projektet mødes vi en gang om måneden og kigger på de elever, der bor i området. Hvordan ser deres fravær ud? Er der noget, vi i fællesskab kan gøre? (...) Og der bidrager (den boligsociale medarbejder) med et kendskab til familierne, som jeg ikke har. Fordi hun er ovre i deres virkelighed og ved, hvad der rører sig. (...) Samtidig får vi en større viden om den enkelte elev, og det kan give os nogle flere handlemuligheder.

Projektsamarbejdet om fravær omfatter i Randers fire skoler, hvor der på hver enkelt er oprettet et fraværsteam, som mødes i månedlige netværksmøder. Her udarbejdes handlingsplaner på de elever, som har udviklet eller er på vej til at udvikle et bekymrende skolefravær. Den boligsociale medarbejder beskriver sin rolle i projektet således:

“ Min rolle i handlingsplanen er for det meste en eller anden form for mægler mellem hjemmet/barnet og skolen. Det kan være i forhold til, at vi skal lave nogle fritidsaktiviteter, men egentlig lige så meget, fordi vi kender familien. Så vi bliver familiens og barnet uden for skolens stemme ind i de her fraværsteams. (...) Vi kan tegne et bredere billede (...). [Fordi] vi ser dem i alle mulige andre sammenhænge.

Nu er der ikke altid et sammenfald mellem boligområde og eleverne på en given skole, og nogle skoler har rigtig mange elever. Når den boligsociale medarbejder i Randers således deltager i netværksmøder om fravær på fire forskellige skoler, vil der i sagens natur altid være både børn og familier, som vedkommende ikke har et særligt kendskab eller en personlig relation til. Derfor kræver denne model også et tæt samarbejde mellem de ansatte i helhedsplanen, hvor kollegaer med andre arbejdsområder måske har mødt barn eller forældre i et fritids- eller beskæftigelsestilbud uden for skoleregion, og der har dannet en god relation. Samarbejde og videndeling mellem medarbejderne i den enkelte helhedsplan er på den måde med til at kvalificere det boligsociale ben ind i samarbejdet med skoler og kommune: dels gennem den lokale forankring og kendskabet til beboerne i boligområdet og dels gennem de boligsociale medarbejders mulighed for at "gå på tværs" af forskellige indsatser. Som lederen af helhedsplanen forklarer:

“ Det skaber en anden relation, når man har stået sammen nede ved bålet og måske også har været på familiehøjskole sammen. Altså, de her aktiviteter bruger vi aktivt. (...) Så det handler også om, hvordan vi bruger det her puslespil strategisk. Det er ikke bare lommepegejobs, der er rigtig meget mere på spil. Og de koblinger er vigtige.

Når samarbejdet organiseres som et fælles projekt mellem udvalgte skoler, helhedsplan og kommune, er der stadig en udfordring i forhold til de juridiske rammer og reglerne for indhentning, videregivelse og opbevaring af personoplysninger. Det er derfor, også i Randers, begrænset, hvilken viden der kan deles mellem skolen og den boligsociale medarbejder, men gennem etableringen af et konkret fraværprojekt i form af de tværfaglige netværksmøder er det blevet muligt at informere alle forældre på de tilknyttede skoler om både formålet og omfanget af projektet. Således sender skolerne en orientering ud til alle forældre med oplysning om, at der i projektet arbejdes med et øget fokus på fravær, samt at forældrene altid vil blive involveret, hvis der igangsættes individuelle indsatser.

CASE-BESKRIVELSE: PROJEKTSAMARBEJDE I TVÆRFAGLIGE NETVÆRKS MØDER OM FRAVÆR

I nogle områder har man organiseret samarbejdet om fravær som et fælles projekt mellem skoler, kommune og helhedsplan. I Randers har dette samarbejde bl.a. resulteret i etableringen af lokale fraværsteams, som mødes i et tværfagligt netværk en gang om måneden med en bred repræsentation fra både skole, kommune og helhedsplan (eksempelvis AKT-lærer, PPR, SSP, UU-vejleder, sundhedsplejerske, skoleledelse og boligsocial medarbejder). På netværksmøderne gennemgås skolens fraværslister, og der laves fælles handlingsplaner på de elever, der har bekymrende fravær. Konkrete handlinger kan være i form af en social/faglig indsats i eller uden for skolen, det kan være en følgeordning eller en aftale om morgenvækning, men det kan også være et eller flere hjemmebesøg, en invitation ind i foreningslivet eller måske et tilbud om økonomisk eller social støtte til familien. Ofte vil det boligsociale bidrag være målrettet aktiviteter uden for skolen, men i Randers er den boligsociale medarbejder også med til at udvikle indsatser i skolen, fx i form af fremmødekonkurrencer og trivselsgrupper for udvalgte elever.

Det har stor betydning for kvaliteten og udbyttet af de tværfaglige netværksmøder om fravær, at alle parter er involveret i projektudviklingen, således at aktiviteter tager afsæt i de udfordringer og eksisterende indsatser, som findes ude på de enkelte skoler. For at sikre lokalt ejerskab kan projektsamarbejdet med fordel finansieres med bidrag fra alle parter, således at skolerne investerer i medarbejdertimer, kommunen med timer til PPR, sundhedsplejerske m.fl. og helhedsplanen med timer til boligsociale fraværsmedarbejdere/skole-hjem-koordinatorer.

Denne samarbejdsmodel ophæver ikke alle de juridiske udfordringer, der knytter sig til tværfaglige og tværsektorielle samarbejder. Men den kan imødekomme de barrierer, der knytter sig til deling af fraværslister, gennem oplysning om skolen, som deltager i et fraværprojekt, der sendes ud til alle forældre ved projektstart. Projektdeltagelsen kan formidles i et orienteringsbrev, der som minimum skal indeholde oplysninger om projektets formål, om indsatsen samt om indsamling og opbevaring af relevant fraværstatistik. Det er dog en forudsætning for modellen, at der stadig skal indhentes samtykke forud for alle individuelle tiltag.

Modellen fordrer en høj grad af tillid mellem de ansvarlige lærere på skolen og den boligsociale medarbejder, således at vedkommende kan opretholde en god relation til både skole og hjem, selvom de kan have forskellige perspektiver på den konkrete fraværproblematik.

EN GRÆNSE FOR SAMARBEJDET?

Selvom man på de fleste skoler i dag har stort fokus på at nedbringe omfanget af skolefravær, kan det være vanskeligt for den enkelte skole at finde de fornødne ressourcer i en presset hverdag. Mange steder kan man trække på kommunale fraværskonsulenter, men ofte vil det først være muligt at mobilisere de fornødne ressourcer og kompetencer, når fraværet har nået et omfang, hvor der er blevet indsendt en underretning og oprettet en 'sag' på det enkelte barn. Dette skal, ifølge 'Bekendtgørelse om elevens fravær fra undervisningen i folkeskolen', ske, når en elev har mere end 15 % ulovligt fravær inden for ét kvartal (BEK nr. 1063 af 24/10/2019). Herefter vil det, afhængigt af den enkelte kommune, være muligt at tilknytte forskellige fagfolk, fx en PPR-psykolog, sagsbehandler, familievejleder og eller en støttekontaktperson.

I praksis ser vi, at når der først sættes ind med intensive sociale interventioner, vil det typisk betyde, at den boligsociale medarbejder træder et skridt tilbage:

“ Altså, hvis der er en sag, en børne- og familiesag, så går jeg ikke ind i hjemmet, for så er der jo en indsats i gang. Og så vil jeg altid vige pladsen. Fordi det er noget mere bekymrende og en noget anden indsats end den, vi gør. (Boligsocial medarbejder)

Når det indgribende boligsociale arbejde tilsyneladende 'slipper' i de tungere fraværssager, handler det både om fraværsudfordringens karakter og om en ansvars- og arbejdsfordeling mellem det kommunale og det boligsociale arbejdsfelt. Som en skoleleder forklarer:

“ Dé, hvor vi ser nogle sager, hvor vi skal have myndighed indover. Hvor vi sender underretninger. (...) Det skal ikke være sådan, at den boligsociale indsats skal løse et problem, som myndigheden skal løse. (...) Så der slipper [den boligsociale medarbejder] sagen.

Der er altså flere hensyn på spil, når det drejer sig om at vurdere, hvornår det boligsociale bidrag skal eller kan bringes i spil. Umiddelbart er der ikke nogen fast defineret grænse i forhold til, hvor tidligt – eller sent – de boligsociale medarbejdere kan indgå i samarbejdet mellem skole og hjem. Ikke desto mindre ser det ud til, at man i praksisfeltet deler en opfattelse af, at det boligsociale bidrag er mest virksomt i det tidlige og forebyggende fraværarbejde, om end en del af de metoder og aktiviteter, de boligsociale medarbejdere anvender, også har en indgribende karakter. Her kan man i fremtidige indsatser godt overveje, om det altid er mest hensigtsmæssigt at 'give slip' på familierne, når de skal videre i et behandlingstilbud eller andre kommunale indsatser, idet der fortsat kan være brug for støtte til at navigere i mødet med det offentlige system.

SAMMENFATNING

Når skoler og helhedsplaner samarbejder om at nedbringe skolefraværet, kan det foregå på mange forskellige måder. Nogle steder handler samarbejdet primært om at informere hinanden og koordinere mellem skolens og helhedsplanens aktiviteter og tilbud, så man fx hjælper hinanden med rekruttering og undgår dobbeltindsatser (Mygind et al. 2015). Et tættere fraværssamarbejde, som også griber ind i de enkelte familier, elever, elevgrupper eller klasser, kræver noget mere af alle parter. Et tæt og integreret fraværssamarbejde kan, som illustreret ovenfor, fx organiseres gennem en delt ansættelse mellem skole og helhedsplan eller som et fælles projektsamarbejde i netværksmøder.

Vores kortlægning peger dog på, at det i praksis godt kan opleves som vanskeligt at få etableret et tæt fraværssamarbejde. Dette kan skyldes manglende tid og ressourcer til at prioritere samarbejdet og en usikkerhed fra skolernes side i forhold til, hvad det boligsociale bidrag kan bestå af, men det kan også handle om juridiske barrierer i forbindelse med tavshedspligt, indhentning og opbevaring af personoplysninger. Endelig kan der, på nogle skoler, være en bekymring for, at indsatsen ikke er tilstrækkeligt koblet til lokale behov og eksisterende fraværaktiviteter på den enkelte skole. Det er derfor

helt afgørende, at man i helhedsplanerne inviterer skolerne ind allerede i projektudviklingsfasen for på den måde at sikre 1) indsatsernes relevans, 2) koblingen mellem skole, hjem og lokalområde, 3) et fælles projektansvar og 4) et fælles ejerskab til fraværssamarbejdet.

Vælger man at organisere samarbejdet gennem en delt ansættelse, som den er beskrevet i model 1, kan man imødegå en række af de krav, der rent juridisk stilles til videndeling på tværs af myndigheder og eksterne aktører. Det er dog vigtigt at være meget klar på snitflader og opgavefordeling mellem skole og helhedsplan, så den boligsociale medarbejder ikke bliver klemt mellem to forskellige ledelseskætter. Endelig fordrer både model 1 og 2 en særlig opmærksomhed på, at den boligsociale medarbejder ikke kommer til at fremtræde som 'skolens forlængede arm' ind i familierne, men også bringer familiernes perspektiver ind på skolen. Dette forudsætter en høj grad af tillid parterne imellem.

6. BOLIGSOCIALE BIDRAG TIL FRAVÆRS-ARBEJDET

Som det fremgik af figur 2, s. 12 spænder det boligsociale arbejde med fravær over en bred vifte af indsatsler. I de tre case-områder, CFBU er dykket ned i, arbejdes der således også med en række forskellige metoder og aktiviteter med henblik på at styrke børn og unges trivsel både i og uden for skolen. I dette afsnit zoomes der ind på tre forskellige bidrag til arbejdet med at nedbringe fraværet i udsatte boligområder: 1) Det opsøgende arbejde uden for skolen, 2) Det boligsociale arbejde på skolen og 3) Det brobyggende arbejde til fritidslivet. Alle tre bidrag indrammer og tydeliggør de boligsociale medarbejders særlige position mellem skole, hjem og lokalsamfund. En position, som kan være med til at skabe en bred og mere helhedsorienteret forståelse af fraværsudfordringer, der inkluderer både den enkelte elev og familiens samlede situation.

BIDRAG 1: OPSØGENDE ARBEJDE UDEN FOR SKOLEN

Uanset hvordan man har valgt at organisere samarbejdet mellem helhedsplan og skoler, fremhæves de boligsociale medarbejders mulighed for at møde børn og familie uden for skolens matrikel som et værdifuldt bidrag til arbejdet med at mindske omfanget af skolefravær. Skolens medarbejdere (fx klasselærere, AKT-lærere eller UU-vejledere) har ikke altid den fornødne tid og kan også opleve familier, der har mistet tilliden til og troen på, at skolen kan hjælpe dem og deres barn:

“ I den unges optik er det et skolemenneske, når de sidder og snakker med deres lærer om, hvorfor de ikke kommer i skole. Det er ikke et frirum. (...). Så det handler om relationen. Og så handler det også om ressourcer. Jeg har ikke tid. Men de boligsociale medarbejdere er kendte i området. (UU-vejleder)

“ Jeg har mange en-til-en-samtaler med eleverne. Men hvis jeg tænker, 'der er et eller andet her', så har de [de boligsociale medarbejdere] en helt anden indgangsvinkel. Fordi de ikke er skole. Og for rigtig mange af de familier, vi har med at gøre her, er skolen en del af kommunen. Og mange har dårlige erfaringer med kommunen. Så der kan de komme ud i familierne og få nogle uformelle snakke. (AKT-lærer)

At "komme ud i familierne" er et metodisk greb, der arbejdes med i alle de tre case-områder, og som tillægges stor betydning. Både i Randers, Haderslev og Sønderborg er hjemmebesøg således en væsentlig del af de boligsociale medarbejders fraværsarbejde, hvilket fremhæves af både samarbejdspartnere og af de berørte familier. De boligsociale medarbejdere selv beskriver det opsøgende arbejde i hjemmet med følgende ord:

“ Skoleverdenen kommer ikke i hjemmet. Det gør vi, og det er ret specielt. Men det er også det, vi oplever, der virker. (...) Fordi i hjemmet, der er man på familiernes hjemmebane. (...) Jeg har fx en mor, som ikke tager telefonen, når skolen ringer. Men hun tager den, når jeg ringer. Fordi det handler meget om kendskab og relationer. (Boligsocial medarbejder)

“ Når jeg er på hjemmebesøg, snakker vi om forskellige ting. Typisk om fravær, men også om afleveringer og trivsel. Hvordan går det? Hvad med fritiden? (...). Vi har tid og kan snakke stille og roligt, i en tryk ramme. (...) Og typisk dukker der noget op, som skolen ikke har opfanget. (Boligsocial medarbejder)

Mindst lige så vigtigt er det selvfølgelig, at de familier, som er udfordrede på grund af skolefravær, oplever kontakten til de boligsociale medarbejdere som

betydningsfuld for deres børn og for deres samarbejde med skolen. De forældre, vi har talt med i forbindelse med denne undersøgelse, fremhæver den personlige relation som helt afgørende for deres møde og samarbejde med skolen. En far, der kom til Danmark som flygtning i 2016, fortæller fx om betydningen af at kende den boligsociale medarbejder, da der blev lavet en underretning på grund af sønnens skolefravær:

“ Det var trygt at have ham med, fordi vi kender ham. Han forklarede os, hvad det handlede om, hjalp os med at oversætte. (...) Så begyndte [han] at komme hjemme hos os hver uge. Vi kendte ham godt fra [åben rådgivning], han har hjulpet med pas og mange andre ting. (...) Min søn er også begyndt at komme nede i klubben på Ungdomsskolen, fordi han ved, at [den boligsociale medarbejder] også kommer dernede.

I citatet fremhæves det, hvordan relationen til den boligsociale medarbejder har været en hjælp for familien i forhold til kommunikationen med både skole og kommune, ligesom det i ovenstående eksempel har haft betydning for sønnens sociale liv uden for skolen. Noget af det samme går igen i vores samtale med en mor til en søn, der i perioder har haft det svært i skolen:

“ Min søn havde det rigtig dårligt med lærerne, som hele tiden skældte ham ud. Så skrev de hjem, at nu havde han gjort noget forkert igen. Jeg vidste ikke, hvad jeg skulle gøre, og skolen ville slet ikke lytte. Men [den boligsociale medarbejder] kan jeg snakke med, hende kender jeg. Hun har været hjemme og besøge os, og hun har været med til møderne. Min søn har det bedre nu, han er blevet gladere for at gå i skole.

Forældrene fortæller i ovenstående citater begge om, hvor vigtigt det har været for dem at have en god relation til den boligsociale medarbejder, en relation, der er blevet etableret gennem medarbejdernes lokale tilstedeværelse i boligområdet. Det at møde beboerne i deres hjem, i åben rådgivning eller til en fælles aktivitet i lokalområdet skaber en tillid og en

tryghed, der kan være helt afgørende for et nogle gange udfordret skole-hjem-samarbejde.

CASE-BESKRIVELSE: HJEMMEBESØG

En central metode i det boligsociale arbejde med fravær er opsøgende hjemmebesøg hos familier med børn, der har svært ved at komme i skole. Som oftest tager den boligsociale medarbejder kontakt til hjemmet, når skolen har rejst en bekymring i forhold til omfanget af fravær, men det kan også være på baggrund af en mere generel bekymring for barnets trivsel. I Sønderborg arbejder man med en visuel graf over det enkelte barns konkrete fravær, som de boligsociale medarbejdere tager med hjem til familierne, så forældrene kan danne sig et billede af fraværets omfang, men typisk vil samtalen også handle om mange andre ting, fx AULA, barnets forhold til klassekammerater og lærere, barnets fritidsinteresser og øvrige bekymringer i familien, fx økonomi eller sygdom.

Hjemmebesøgene kan dog også initieres på baggrund af en aktuell bekymring eller observation i boligområdet, fx hvis den boligsociale medarbejder har bemærket, hvordan et eller flere børn i skoletiden i perioder opholder sig på fællesarealer i lokalområdet, ligesom det også kan være besøg foranlediget af konkrete henvendelser fra bekymrede forældre, som allerede kender de boligsociale medarbejdere fra aktiviteter som 'åben rådgivning', fællesspisning eller familiekurser. Ofte har den boligsociale medarbejder allerede en relation til enten barn eller forældre, fx fra nuværende eller tidligere boligsociale aktiviteter, eller også har vedkommende kollegaer, som kender den konkrete familie. Det sker dog også, at skolen rejser en bekymring for et barn eller en familie, der ikke er kendt af de boligsociale medarbejdere, så her vil skolen typisk spørge forældrene, om den boligsociale medarbejder må kontakte dem med henblik på en indledende snak.

Både skoler, forældre og boligsociale medarbejdere peger på hjemmebesøg som et værdifuldt redskab til at understøtte kommunikation og samarbejde mellem skole og hjem. De boligsociale medarbejdere er – i modsætning til skolens personale – ofte et kendt ansigt i lokalområdet, som mange familier allerede har en relation til, de er tilgængelige og har både tid og mulighed for at mødes, når det passer ind i familiens rutiner og hverdagsliv, og mange familier oplever at blive mødt på en anden måde, når samtalen flyttes ud af skolen.

Når man som boligsocial medarbejder træder indenfor hos den enkelte familie, er det vigtigt med en åben og nysgerrig tilgang. Ofte har familien nogle andre perspektiver på deres barns skolegang og fravær, som er vigtige at lytte til, eller de kan stå med nogle udfordringer, man ikke har haft kendskab til fra skolens side. På den måde kan den boligsociale medarbejder gennem hjemmebesøg være med til at nuancere og bringe vigtige perspektiver på den aktuelle fraværsudfordring i spil.

BIDRAG 2: BOLIGSOCIALE MEDARBEJDERE PÅ SKOLEN

En stor del af de boligsociale fraværsindsatser foregår, som allerede beskrevet, uden for skolen – som hjemmebesøg, i lektiecafeer, forældrenetværk eller gennem alternative undervisningsforløb som fx Brandkadetter (se figur 2, s. 12 samt CFBU's Inspirationskatalog 2023). At indtage en position som "ikkeskole" ser derfor ud til at være en vigtig brik i det boligsociale bidrag til fraværssamarbejdet og en unik indgang til mødet med både børn og familier. Når de boligsociale medarbejdere – i modsætning hertil – rykker ind i skolen, er det en særlig pointe for arbejdet med fravær, at de fortsat positioneres som "noget andet end skole".

Både i Randers, Sønderborg og Haderslev bruger de boligsociale medarbejdere en vis del af deres arbejdstid på de lokale skoler, om end opgaver og aktiviteter er ganske forskellige. I Haderslev er deres tilstedeværelse begrænset til jævnlige møder med UU-vejleder og AKT-lærer samt besøg i skolens frikvarterer, hvor de kan tage en uformel snak med de unge. Derudover kommer de primært på skolen som bisiddere for forældre eller unge, når de er blevet inviteret til møde på skolen. I Sønderborg har de boligsociale medarbejdere, gennem den delte ansættelse, deres faste gang på skolen og møder dér både ledelse og lærere i formelle og uformelle mødefora. På den ene skole har den boligsociale medarbejder, i et enkelt tilfælde, ligeledes siddet med som 'voksenven' i en klasse for at skabe trykthed for en elev, der havde brug for hjælp til at indgå i gruppearbejde, men det er endnu ikke en udbredt praksis i det boligsociale arbejde med fravær.

I Randers deltager de boligsociale medarbejdere i månedlige netværksmøder om fravær, og dertil har man gode erfaringer med etableringen af en "pige-gruppe" (eller trivselsgruppe) for en håndfuld elever i overbygningen, som gennem længere tid har haft et bekymrende fravær. Gruppen mødes med den boligsociale medarbejder en time om ugen i skoletiden, og deltagerne er i første omgang udvalgt i en dialog mellem den boligsociale medarbejder og klasselæreren. De hidtidige erfaringer har været

så positive, at man nu er ved at etablere endnu en gruppe på skolen, der er målrettet et antal drenge på 8. årgang, som alle har svært ved at deltage i skolens fællesskab. Skolens UU-vejleder, der nogle gange inviteres med til møderne i gruppen, fortæller:

“ Jeg kan mærke i mit arbejde, at hun [den boligsociale medarbejder] hjælper de piger her. Nu har de lige været i brobygning, ude at besøge ungdomsuddannelserne, og det ville de aldrig have været, hvis ikke hun havde været inde over. Fordi ... de har nogle gange brug for en anden opmærksomhed. At man lytter til dem.

Deltagerne i pigegruppen har alle været med siden opstarten i begyndelsen af 8. klasse. De går på nuværende tidspunkt i 9. og slås fortsat med forskellige udfordringer, men fælles for dem alle seks er, at de oplever gruppen som et vigtigt "frirum", der har gjort det nemmere for dem at deltage både i timerne og i andre af skolens aktiviteter (fx besøg på uddannelsesinstitutioner). Selvom deres udfordringer er meget forskellige og handler om alt fra psykiske lidelser som fx ADHD og angst til ordblindhed og sociale problemer i hjemmet (fx skilsmisse, konflikter og PTSD), taler de alle om et voldsomt forventningspres, som gør dem usikre og stressede både i og uden for skolen:

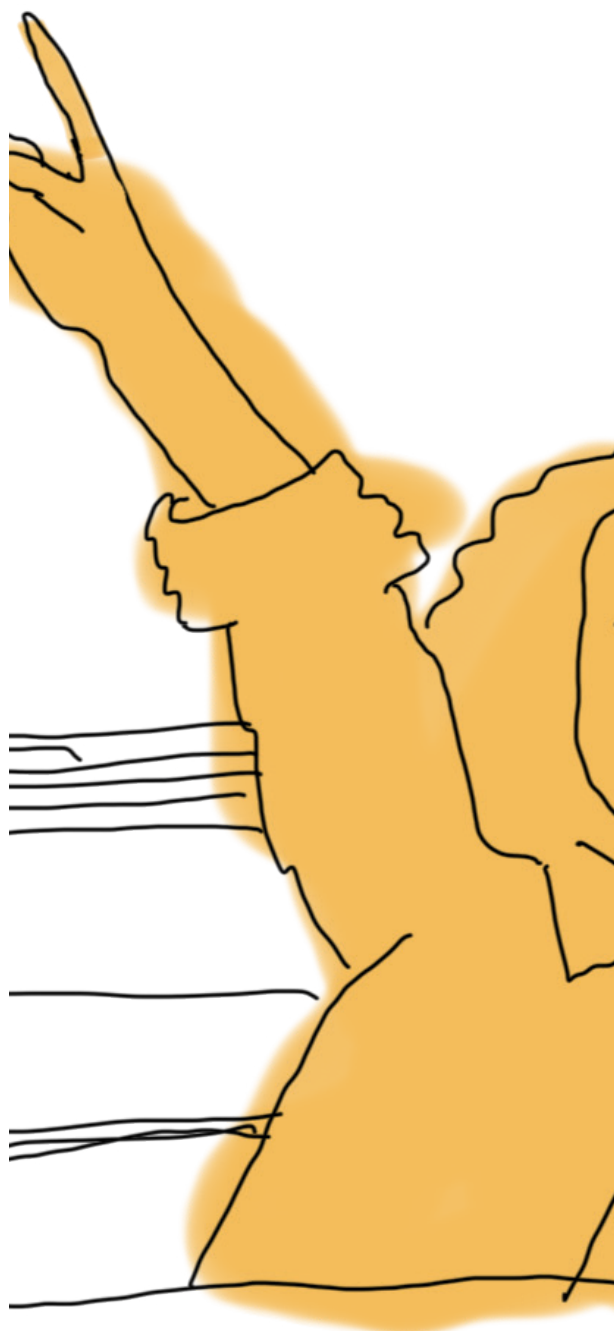
“ Vi bruger den her gruppe ... Der er nogle af os, vi har det rigtig svært, fx med prøver eller et eller andet. Fx fremlæggelser og alt det der. Og så har vi den her gruppe, hvor vi kommer herop om mandagen. Og så snakker vi om alt det dér for at hjælpe hinanden. Fordi det er nemmere for os at sidde sammen her og snakke, end det er at skulle sidde foran hele klassen. (Elev i 9. klasse)

“ Vi bliver hele tiden sat under max pres. Vi skal række hånden op i timerne, fordi det tæller til vores mundtlige karakterer. Vi skal lave vores lektier. Fordi ellers trækker det ned på den skriftlige, ikke? Så skal vi også være sikre på, at vi er uddannelsesparate. Så skal vi finde ud af det her og det her og det her. Det gør os ... det gør i hvert fald, at jeg bliver markant stresset. (Elev i 9. klasse)

I en skolegang, der for nogle elever opleves som en lang række af krav og forventninger, det kan være svært at honorere, bliver det ugentlige møde i pige-gruppen et tiltrængt rum, hvor de kan dele deres bekymringer i et trygt fællesskab uden at skulle præstere foran en hel klasse. Samtidig fremhæver flere af de piger, som CFBU har talt med, betydningen af at have kontakt til en voksen 'udefra'; en voksen, der ikke samtidig var lærer på skolen. Endelig er det også en pointe, at den boligsociale medarbejder i kraft af den tillidsfulde relation til eleverne kan være med til at synliggøre deres oplevelser af, hvad der presser dem og for nogle gør det svært at komme i skole. Undersøgelsen fra Børns Vilkår (2020) viste netop, at barnets stemme alt for ofte drukner i de professionelle fraværsindsatser, hvilket også er erfaringerne i Randers:

“ En lille ting, som er så simpel. Det der med lige at få snakket med barnet eller med den unge først. Nogle gange er det gået op for os, at vi faktisk har fået lavet en hel indsats, hvor ingen lige har spurgt: 'Hvorfor er det, at du ikke kan li' at komme i skole? (...) Og det bedste er jo, hvis de har en god relation til lærerne, men nogle gange kan det være rart, at det er én udefra, der lige spørger dem. (Boligsocial medarbejder)

Nyere fraværsforskning understøtter betydningen af at tage afsæt i elevernes forståelser af, hvor skoen trykker (Hansen 2019, Fisker 2020, Lund 2021). Hvis udfordringerne især findes i et konfliktfyldt, støjende, utrygt eller på andre måder problematisk skolemiljø, kan det godt være et svært budskab at formidle. Derfor er det helt afgørende, at man i samarbejdet mellem skoler og boligsociale medarbejdere formår at etablere en høj grad af tillid og en helt klar rollefordeling mellem skolens og helhedsplanens medarbejdere.

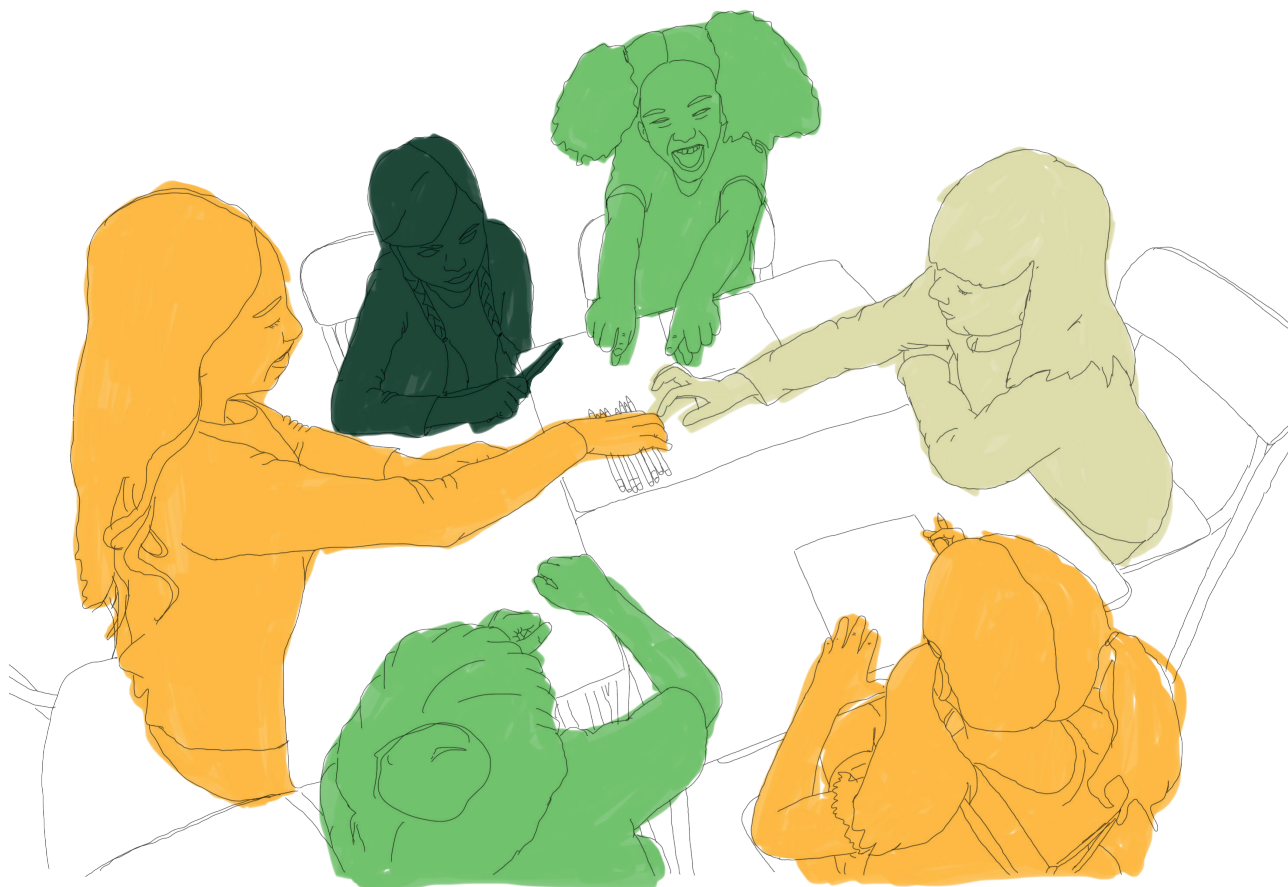

CASE-BESKRIVELSE: TRIVSELSGRUPPER I SKOLEN

I Randers har den boligsociale medarbejder, i samarbejde med klassens lærer og skolens UU-vejleder, etableret et samtalefællesskab i form af en fremmøde/trivselsgruppe for seks piger med højt fravær. Her mødes den boligsociale medarbejder med gruppen af elever en time hver uge i et mødelokale på skolen, mens resten af klassen har normal undervisning. I gruppen taler man om det, der optager pigerne i deres liv både i og uden for skolen, og man taler om, hvad der skal ske i skolen de kommende uger.

For eleverne har det stor betydning at have et rum på skolen, hvor de ikke oplever at skulle 'præstere' eller leve op til nogle bestemte forventninger, og de finder en styrke i ikke at stå alene med deres bekymringer, som kan gøre det nemmere for dem at deltage i den ordinære undervisning. Samtidig er det helt afgørende, at den boligsociale medarbejder opleves som tillidsskabende og ikke mindst loyal over for de perspektiver, som eleverne bringer frem i samtalerne.

De elever, som får tilbuddet, er udvalgt i et samarbejde mellem UU-vejleder, klasselærer og den boligsociale medarbejder. De har typisk haft et højt skolefravær gennem en længere periode, og flere af dem slås med forskellige udfordringer, hvoraf en del er relateret til skolen. Det er derfor helt afgørende, at klasselæreren bakker op om initiativet og er indstillet på at agere på de budskaber, som den boligsociale medarbejder – med pigernes samtykke – bringer til bordet. Rollen som 'budbringer' kræver en særlig opmærksomhed og forudsætter, at den boligsociale medarbejder både har formået at skabe gode relationer til eleverne i trivselsgruppen og til de lærere, der til daglig har dem i klasserummet.

BIDRAG 3: BROBYGNING TIL FRITIDSLIVET

En af de ting, der går igen i alle tre case-områder, er de boligsociale fraværsmedarbejderes brede opgaveportefølje. Ingen af dem, CFBU har talt med, er således ansat til alene at fokusere på fravær. Typisk har de også en jobfunktion, der handler om brobygning til fritidslivet, ligesom de deltager i andre af de aktiviteter og tilbud, som findes i helhedsplanen. På den måde arbejder de boligsociale medarbejdere på tværs af de hverdagsarenaer, hvor børn og familier lever deres liv, hvilket kan bidrage til et bredere og mere helhedsorienteret blik på det enkelte barns trivsel i og uden for skolen.

Både i Sønderborg og Randers indgår brobygning til fritidslivet som en del af medarbejdernes stillingsbeskrivelse. At rollen som brobygger ikke alene er målrettet skole-hjem-samarbejdet, men også aktiviteter og tilbud i lokalområdet, kan der være flere gode grunde til. Undersøgelser peger fx på, at børn og unge, der er en del af fritidsfællesskaber, oplever en højere grad af trivsel og udvikler en række personlige og sociale kompetencer (VIVE 2022b). De boligsociale medarbejdere fremhæver samstemmigt det boligsociales kobling til lokalområdets foreninger og øvrige fritidstilbud som et væsentligt element af det boligsociale bidrag. En medarbejder forklarer betydningen af brobygningsarbejdet med følgende ord:

“ Det gør jo noget ved børns trivsel at være en del af noget socialt også uden for skolen. At spille fodbold ligesom sine klassekammerater fx. Og der kan vi så være bindeled til foreningerne, hjælpe med fritidspas eller en kørselsordning, hvis det er det, der skal til. (...) For du kan jo ikke undervise et barn, der ikke er i trivsel. (Boligsocial medarbejder)

I citatet understreges sammenhængen mellem trivsel i og uden for skolen, og i vores interviews finder vi mange eksempler på, hvordan de boligsociale medarbejdere har været med til at hjælpe børn ind i det lokale foreningsliv. Brobygningsarbejdet kræver både et godt kendskab til de eksisterende tilbud og et samarbejde med de etablerede foreninger, der ikke

altid har erfaringer med – eller fokus på – social inklusion (Kvist et al. 2023). Herudover kan der også ligge en række opgaver, der handler om at hjælpe med tilmeldinger, søge om fritidspas eller tage sammen med barn og forældre til de første træningsgange for at sikre en god introduktion til foreningslivet. At arbejde med børn og unges deltagelse i fritidsfællesskaber har længe været en integreret del af mange boligsociale helhedsplaner, og rollen som brobygger mellem udsatte boligområder og foreningslivet er blevet grundigt beskrevet i to nyere CFBU-publikationer. Her kan man også hente god inspiration til det konkrete brobygningsarbejde (se Lund et al. 2023 og Kvist et al. 2023).

Skolerne er, i alle tre case-områder, ligeledes opmærksomme på værdien af brobygning, ikke bare til hjemmet, men også til foreningslivet. Således fortæller en indskolingsleder, hvordan deltagelsen i et fritidstilbud har haft konkret betydning for en elevs fravær og trivsel i klassen:

“ [Den boligsociale medarbejder] har været med til, at han er startet til spejder. Og det har han faktisk holdt ved. (...) Hans fravær er nu nede på 20, så det er blevet bedre. Vi kan se, at det gør en forskel, at han får noget, han er god til, og noget, han har mulighed for at bidrage ind i. Og at han får øvet sine sociale kompetencer også uden for skolen. Det er noget af det, han profiterer af, når han faktisk er i skole. (Indskolingsleder)

Opmærksomheden på livet uden for skolen og de boligsociale medarbejderes deltagelse i fællesskabende aktiviteter både i det organiserede foreningsliv og i mere uformelle tilbud, fx organiseret i regi af helhedsplanen, ser altså ud til at have en positiv betydning for arbejdet med fravær. Samtidig tilbyder fritidslivet en arena, hvor man mødes om fælles aktiviteter og har mulighed for at opbygge et gensidigt kendskab og skabe tillidsfulde relationer mellem børn, familier og boligsociale medarbejdere. Relationer, der i arbejdet med skolefravær kan bidrage til nogle nye forståelser og perspektiver på familiens samlede situation og dermed også på den konkrete fraværsudfordring.

CASE-BESKRIVELSE: BROBYGNING TIL FRITIDSLIVET

Det er en helt central pointe, at det boligsociale bidrag til arbejde med skolefravær handler om mere end den enkelte elevs deltagelse i skolens undervisning og kommunikationen mellem skole og hjem. I flere helhedsplaner varetager den boligsociale medarbejder, der arbejder på at mindske fraværet blandt området's børn og unge, således også en opgave som brobygger til lokale aktiviteter, tilbud og foreninger. I praksis betyder dette, at den boligsociale medarbejder arbejder med et helhedsorienteret blik på det enkelte barns trivsel og derfor er optaget af, om barnet også uden for skolen er en del af de sociale fællesskaber, som findes i foreningslivet og i lokalområdet.

I Sønderborg handler en del af brobygningsarbejdet om at skabe gode relationer og møder mellem forskellige grupper af børn, som de kan tage med ind i en skolekontekst. Derfor koordinerer de boligsociale medarbejdere fx, i et samarbejde med organisationen Game, 'Game Street' i boligområdet, hvor børn og unge kan mødes og spille basketball sammen. Dertil rummer brobygningsarbejdet også en række andre opgaver, som omfatter alt fra opbygning af samarbejder mellem helhedsplan og foreninger i lokalområdet, etablering af samkørselsordninger og prøvetræninger til ansøgninger om fritidspas eller tilskud til udstyr. I Sønderborg tager de boligsociale medarbejdere også ofte forældrene med til de første to-tre træningsgange for at præsentere dem for trænere og sikre en god introduktion til foreningens kultur og praksis. Hvis der er behov, kan de også i en periode følge det enkelte barn til og fra træning eller hjælpe med at etablere en følgeordning for flere børn i området.

Nyere undersøgelser peger på, at brobygning til fritidslivet ofte kræver en særlig indsats i udsatte boligområder, hvor en del familier har svært ved at mobilisere de ressourcer og det overskud, der er nødvendigt for at kunne deltage i det organiserede foreningsliv. Derudover ligger der en stor og vigtig opgave i foreningerne, hvis deres aktiviteter skal blive tilgængelige for børn i udsatte boligområder, og her kan de boligsociale medarbejdere spille en vigtig rolle. Arbejdet med brobygning kræver derfor et dobbelt blik på både det enkelte barn og familiens ressourcer og på foreningernes kultur og tilgængelighed.

SAMMENFATNING

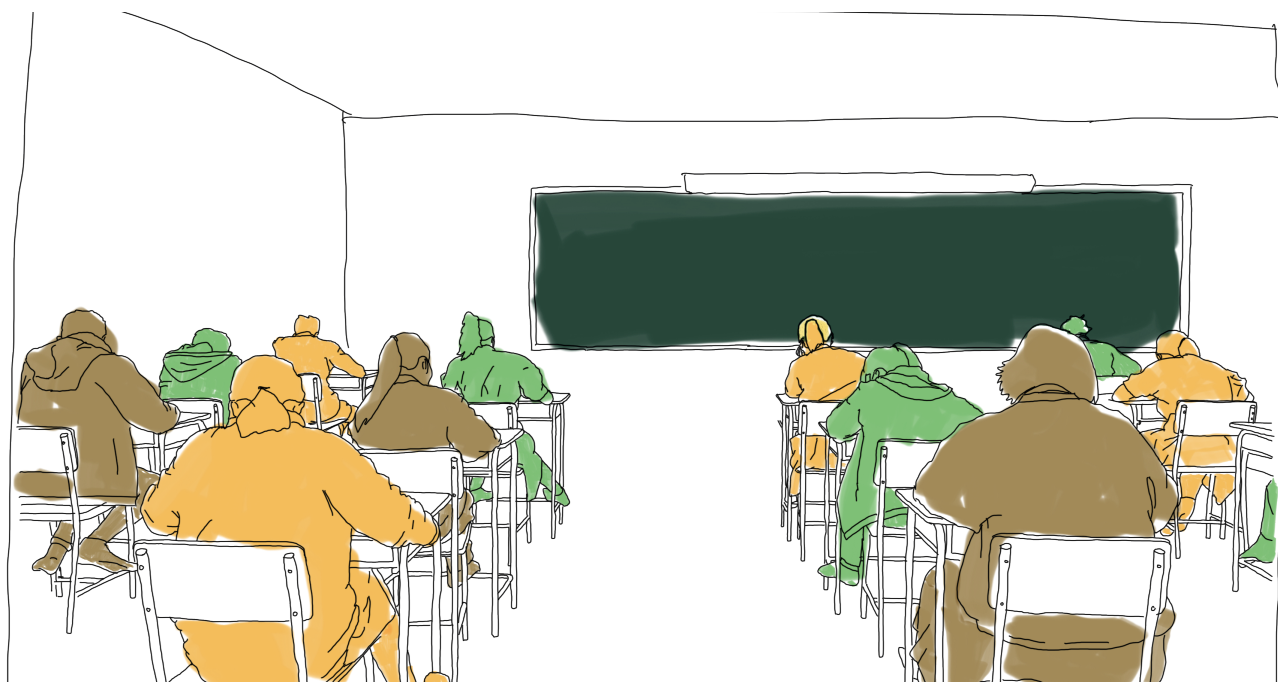
De tre boligsociale bidrag til fraværsarbejdet i udsatte boligområder, som er fremhævet ovenfor, yder slet ikke variationen af indsatser og aktiviteter retfærdighed. Til gengæld er de alle tre eksempler på boligsociale fraværsindsatser, man lokalt har gode erfaringer med.

Det opsøgende arbejde uden for skolen med hjemmebesøg som case-eksempel har vist sig at have stor betydning for samarbejdet mellem skole og hjem. De boligsociale medarbejdere er kendte i lokalområdet og har gode relationer til både børn og familier. Dertil har de ofte mulighed for at mødes, når det passer ind i familiens rutiner og hverdagsliv, og mange familier oplever at blive mødt på en anden måde, når samtalen flyttes ud af skolen.

Det boligsociale fraværsarbejde kan dog også finde sted på skolen. Her kan de bl.a., som case-eksemplet med trivselsgrupper viser, arbejde fællesskabsorienteret med udvalgte grupper af elever og bidrage til etableringen af et kollektivt, 'præstationsfrit' rum, hvor eleverne kan dele deres bekymringer og sammen finde overskud til at deltage mere i klasseundervisningen.

Endelig viser det tredje case-eksempel, hvordan brobygning til fritidslivet kan være et værdifuldt bidrag til arbejdet med at nedbringe skolefravær. Der er nemlig en klar sammenhæng mellem børns trivsel i og uden for skolen, og her kan de boligsociale medarbejdere være med til at hjælpe områdets børn ind i foreningslivet eller i andre fritidsfællesskaber. Samtidig kan de klæde foreningerne på, så de bliver mere tilgængelige for børn og familier, der befinder sig i udsatte positioner.

Eksemplerne peger alle tre på, hvordan arbejdet med at nedbringe fravær som oftest kun udgør en del af de boligsociale medarbejders opgaveportefølje, og dermed bliver det muligt at koble fraværsindsatserne til det liv, der fylder og leves uden for skolen: til boligområdet, til foreningslivet og til hjemmet.

7. DET BOLIGSOCIALE BIDRAG: RELATIONEL BROBYGNING MELLEM SKOLE, HJEM OG LOKAL-SAMFUND

Det boligsociale arbejde med fravær bevæger sig på tværs af forebyggende og indgribende, individuelle og kollektive indsatser, og kan både foregå i og uden for skolen. Det giver de boligsociale medarbejdere en unik mulighed for at møde både børn og forældre i lokalområdet og koble til aktiviteter, som på forskellig vis kan støtte op om hele familien. Typisk har de boligsociale medarbejdere flere jobfunktioner, der rækker ud over udfordringen med skolefravær, idet der i deres stillingsbeskrivelser også indgår indsatser, der kobler sig til fritidslivet, til familierne, til uddannelsesverdenen eller til beskæftigelsesområdet.

At kunne arbejde på tværs af tilbud og arenaer er en væsentlig del af det boligsociale bidrag ind i fraværsarbejdet og fremhæves som en særlig styrke af både de boligsociale medarbejdere og deres samarbejdspartnere. En leder af en boligsocial helhedsplan forklarer det således:

“ Det med, at vi [i helhedsplanen] både har beskæftigelsesindsatser, familietilbud ... Det er det der kludetæppe. Hvor vi kan blive opmærksomme på fx en fraværsproblematik. Og hvordan kan vi så arbejde med det? (...) Så det her med, at vi på den måde går på tværs. (...) Det arbejder vi rigtig meget med, også i forhold til at tænke fravær. (Leder af boligsocial helhedsplan)

Desuden ligger der, som det også fremgår af de boligsociale arbejdsmetodekataloger, der kan downloades på Landsbyggefondens hjemmeside (<https://lbfdk/>), en metodisk fleksibilitet i det boligsociale DNA, der kan have stor betydning for mødet med børn og familier i området. Som en boligsocial medarbejder beskriver det:

“ Vi har mere frie rammer, kan man sige. (...) Det, vi kan gøre, er at komme ud i hjemmet og få en

helt anden viden og kendskab til, hvad deres baggrund er. Og det kan en klasselærer simpelthen ikke. (...) Vi kommer mange forskellige steder, vi har en lang elastik. Vi har mange ting, vi kan gøre. (Boligsocial medarbejder)

Den lange "elastik", som beskrives i citatet ovenfor, strækkes for nogle boligsociale medarbejdere rigtig langt. Det betyder, at de formår at imødekomme områdets børn og voksne, når behovet opstår, og således er de tilgængelige på en helt anden måde end mange andre professionelle fagfolk, også uden for 'normal' arbejdstid – og sted. Herved bliver det muligt at overskride nogle af de barrierer, der kan være i mødet mellem borger og det kommunale system, som skolen også er en del af, hvilket er en væsentlig kvalitet ved det boligsociale bidrag til fraværssamarbejdet. Den lokale tilgængelighed, kendskabet til områdets børn og familier samt den metodiske fleksibilitet er med til at give de boligsociale fraværsmedarbejdere et værdifuldt helhedssyn, som kan nuancere billedet af en given fraværsudfordring:

“ Vi har fx haft en dreng, som har været med i rigtig mange af vores ferieaktiviteter. Men har et rigtig dårligt ry på skolen. Og når vi så sidder i netværksmødet, der er det i hvert fald et helt andet billede, jeg kommer med. Og det betyder noget, at lærerne får at vide, at 'jeg har faktisk lige haft ham i en hel uge, hvor vi lavede alt muligt sammen, og hvor han var smilende og var god til at lave relationer.' (...) Så skolen også får dét med. For hvis han har det godt i alle andre sammenhænge, så er det måske et eller andet i skolen, der trigger noget, og som der skal arbejdes med.

Ovenstående citater og praksiseksempler viser et boligsocialt bidrag ind i fraværsarbejdet, der foregår

på tværs af de arenaer, hvor børn og forældre bevæger sig til daglig og lever deres liv. De boligsociale medarbejdere indtager – både når fraværsindsatsen foregår i skolen, og når den foregår uden for skolen – en særlig position mellem skole, hjem og lokalsamfund. Det kan have stor betydning for det konkrete samarbejde om at nedbringe skolefravær og skabe bedre trivsel for børn og familier i udsatte boligområder. Positionen mellem skole, hjem og lokalsamfund kan på mange måder minde om det, som fraværsforsker Gro Emmertsen Lund kalder for en 'relationel brobygger'. Dvs. en person, som kan "møde eleven uden forudindtagelser", og som har mulighed for at være sammen også uden for skolen, fx i aktiviteter, hvor det faglige pres lettes, og man kan sænke skuldrene lidt (Lund & Foldager 2022). Tilstedeværelsen af en relationel brobygger er ifølge Lund ofte helt afgørende for at få skabt den tillid og den lydhørhed over for barnets perspektiv, der er en forudsætning for et godt samarbejde om fravær. Netop her har det boligsociale en unik mulighed for at spille en positiv rolle. Som de konkrete eksempler i denne undersøgelse viser, kan det boligsociale bidrag ikke blot supplere skolernes arbejde med fravær, men også udvikle og føje væsentlige perspektiver og nuancer til de eksisterende fraværsindsatser.

8. METODE OG LITTERATUR

I dette afsnit kan du læse, hvordan vi metodisk har grebet arbejdet med denne undersøgelse an, hvilken empiri rapporten bygger på, samt hvilken litteratur vi trækker på i analyserne.

SÅDAN HAR VI GJORT

Indledende desk-study og kortlægning

Vi har indledningsvist gennemført et desk-study af nyere forskningslitteratur og grå litteratur om fravær, hovedsageligt fra en dansk kontekst. Formålet har været at skabe et overblik over omfanget af skolefravær, eksisterende indsatser og ikke mindst forskellige forståelser af fænomenet. Samtidig har vi fået skabt et fundament for udarbejdelse af relevante undersøgelsesspørgsmål, case-udvælgelse og analyser. Sideløbende har vi gennemført en kortlægning af, hvor mange helhedsplaner der i deres delaftaler har fokus på fraværsindsatser og på de beskrevne aktiviteter. Kortlægningen er lavet ved at gennemgå alle delaftaler med en søgning på indsatsområder og indsatser, hvor arbejdet med trivsel blandt skolebørn og mindskelse af skolefravær er skrevet ind som en målsætning eller et formål. På baggrund heraf har vi – med brug af EVAs indsatskategorier – inddelt helhedsplanernes arbejde med fravær ud fra en opdeling i 'Forebyggende indsatser' og 'Indgribende indsatser' og herunder beskrevet, hvilke typer af boligsociale aktiviteter fx lektiecafeer, makkerlæringsindsatser og undervisningsforløb der arbejdes med. Aktiviteterne er illustreret i figur 2.

Case-udvælgelse

Kortlægningen viser, at godt halvdelen af landets boligsociale helhedsplaner har fokus på skolefravær og i deres delaftaler beskrevet et samarbejde (eller ønske om et samarbejde) med områdets skoler. Det har været et udvælgelseskriterie i denne undersøgelse, at man i helhedsplanerne havde fokus på det mere indgribende fraværsarbejde, ligesom det har været et kriterie, at der på tidspunktet for undersøgelsens gennemførelse allerede var etableret et

samarbejde med lokale skoler. Af delaftalerne fremgår det, at 10 helhedsplaner har formuleret indsatser, der kan karakteriseres som 'indgribende', dvs. indsatser målrettet enkelte elever, familier, grupper af elever eller specifikke klasser, som oplever udfordringer med skolefravær. En rundringning til disse 10 helhedsplaner viste efterfølgende, at knap halvdelen endnu ikke havde etableret det forventede samarbejde med de lokale skoler eller først skulle i gang med indsatsen i løbet af 2024.

De tre case-områder er med dette afsæt blevet udvalgt på baggrund af deres hidtidige erfaringer med fraværsindsatser samt deres forskellige organiseringer af samarbejdet med skoler og kommuner. Det er dog væsentligt at understrege, at den indledende kortlægning alene er baseret på en gennemgang af indsatser og aktiviteter, der er beskrevet i helhedsplanernes delaftaler, hvorfor man i praksis vil kunne finde en række yderligere fraværsindsatser, som er blevet udviklet i kølvandet på de enkelte helhedsplaner eller er ved at tage form rundt om i landet.

Case-besøg og interviews

Vi har i forbindelse med datagenereringen besøgt både Randers og Sønderborg og her gennemført kvalitative interviews med repræsentanter fra skoler, kommune, helhedsplaner, forældre og unge. Dertil har vi foretaget supplerende onlineinterviews med medarbejdere fra skoler og helhedsplan i Haderslev. Alle interviews er blevet transskriberet ad verbatim og efterfølgende tematiseret i forhold til tværgående læsninger af materialet. Alle interviewpersoner optræder anonymt, men man kan læse om de enkelte delaftaler og finde kontaktoplysninger på lederne af de konkrete helhedsplaner i de tre case-områder på Det Boligsociale Danmarkskort (<https://www.boligsocialkort.dk/>), hvis man ønsker yderligere information om de lokale indsatser.

Der er i projektet gennemført interviews med følgende aktører, der alle optræder anonymt i rapporten:

- 3 boligsociale fraværsmedarbejdere
- 1 leder af en boligsocial helhedsplan
- 1 skoleleder
- 1 indskolingsleder
- 1 AKT-lærer
- 2 UU-vejledere
- 2 forældre til elever med bekymrende skolefravær
- 6 elever fra 9. klasse (fokusgruppeinterview)

Kvalificering

Undersøgelsens analyser er blevet kvalificeret gennem sparring med henholdsvis Landsbyggefonden og med fraværsforsker og ph.d. Gro Emmertsen Lund, der bl.a. er forfatter til bogen *Fra fravær til fællesskab* (Lund 2021). Fra Landsbyggefonden har Julie Trøjborg bidraget med værdifulde input til både projektdesign, case-udvælgelse og analyser, mens Gro Emmertsen Lund har givet nuanceret og kvalificerende feedback på rapportens fraværsmæssige indhold og perspektiveringer.

FORSLAG TIL VIDERE LÆSNING

Som beskrevet i introduktionen til denne rapport er der en stadig stigende opmærksomhed på omfang og konsekvenser af skolefravær. I forlængelse heraf er der de seneste år udgivet en række undersøgelser og forskningspublikationer, som fra forskellige vinkler dykker ned i fraværsproblematikken. I litteraturlisten findes en samlet oversigt over de udgivelser, der refereres til i denne rapport, men vil man gerne læse videre på egen hånd, kommer her et lille udpluk, der på dansk introducerer til både forsknings- og praksisperspektiver:

LITTERATUR OM FRAVÆR – ET LILLE UDPLUK

Er du blevet interesseret i at dykke lidt mere ned i fraværslitteraturen, findes der en række bøger, artikelsamlinger og rapporter på dansk, som kan være gode steder at starte, fx:

Lund 2021: *Fra fravær til fællesskab*. Bogen er et forskningsbaseret bidrag til både forsknings- og praksisfeltet med et særligt fokus på skolens rolle og på betydningen af at lytte til elevernes egne fortællinger. Aarhus Universitetsforlag.

Thastum et al. 2019: *Skolens fraværende børn*. En antologi, som introducerer en række forskellige perspektiver på, hvordan man kan forstå og arbejde med fravær – fra individbaserede interventionsprogrammer til mere kollektive klasseindsatser. Dafolo.

Knage & Kousholt 2023: *Langvarigt, bekymrende skolefravær*. Et litteratur-review, der præsenterer eksisterende forskning om fravær samt de mest udbredte forskningstilgange inden for feltet. Danmarks Pædagogiske Universitet.

Børns Vilkår 2020: *Skolens tomme stole*. En undersøgelse af skolefravær med fokus på børns erfaringer og forståelser af fænomenet. Børns Vilkår & Egmontfonden.

EVA 2018: *Øget motivation og reduktion af fravær*. En kortlægning af kommunernes indsatser og tilgange i arbejdet med skolefravær. Danmarks Evalueringsinstitut.

Pædagogisk Psykologisk Tidsskrift 2020: *Frihed, frygt og fravær – når skolen vælges fra*. Tidsskriftet præsenterer en række artikler fra skole- og uddannelsesforskere, som især trækker på kritisk-psykologisk praksisforskning.

LITTERATUR

BEK nr. 1063 af 24/10/2019

Brodersen, Marianne (2023): Fobi, skulkeri, vægring eller pjæk? I: Velfærdssamfundets paradokser, Øland, T. (red.). Syddansk Universitetsforlag.

Bysekretariatet & Randers Kommune: Idékatalog til håndtering af skolefravær. Web: <https://bysekretariatet.dk/project/fremmoede-i-skolen/>

Børns Vilkår (2020): Skolens tomme stole. Skolefravær set fra et barns perspektiv. Børns Vilkår & Egmontfonden.

CFBU (2023): Inspirations- og videnskatalog – Viden om boligsociale aktiviteter støttet af Landsbyggefonden. Center for Boligsocial Udvikling.

EVA (2022): Øget motivation og reduktion af fravær. Danmarks Evalueringsinstitut.

Fisker, Trine B. (2020): Fra børn og fulde folk ... Hvad børn selv siger om skoleundgåelse. I: Pædagogisk Psykologisk Tidsskrift 57/1.

Hansen, Helle R. (2019): Skolefravær og skoletilvær – elevperspektiver på skoleuvillighed. I: Skolens fraværende børn – årsager og indsatser. Thastum et al. (red.). Dafolo.

Hansen, Helle R. (2020): Når skole vælges fra – en indledning. I: Pædagogisk Psykologisk Tidsskrift 57/1.

Havik, Trude (2019): Elever, som ikke mestrer at gå i skole. I: Skolens fraværende børn – årsager og indsatser. Thastum et al. (red.). Dafolo.

Knage, Frederikke (2020): Skolevægring: Sammenviklinger og subjektpositioner. I: Pædagogisk Psykologisk Tidsskrift 57/1.

Knage, Frederikke (2023): Becoming an Absent Student: Analysing the Complex. Entanglements in Persistent School Absence. I: Human Arenas.

Knage, Frederikke & Kousholt, Dorte (2023): Langvarigt bekymrende skolefravær. DPU, Aarhus Universitetsforlag.

Kvist, Aske T., Bertelsen, Astrid, Much, Stine W., Lund, Natasja & Grønvad, Jonas F. (2023): Tilgængeliggørelse af foreningsliv. Social idrætsudvikling målrettet børn og unge fra udsatte boligområder på Nørrebro. Center for Boligsocial Udvikling.

Lund, Gro E. (2020): Skolefravær kalder på relationsudvikling og kulturudvikling i skolen. I: Pædagogisk Psykologisk Tidsskrift 57/1.

Lund, Gro E. (2021): Fra fravær til fællesskab. Aarhus Universitetsforlag.

Lund, Gro E. & Foldager, Niels K. (2022): Fokus på fraværets modsvar; fællesskaber og skoletilhør. I: Liv i Skolen, nr. 4. VIA University College.

Lund, Natasja, Broberg, Karen & Grønvad, Jonas F. (2023): Flere Børn fra udsatte boligområder i foreningslivet – et katalog om inkluderende fritidsaktiviteter. Center for Boligsocial Udvikling.

Mygind, Rikke, Foldgast, Anne Marie & Larsen, Kristine (2015): Samarbejde mellem skoler og helhedsplaner. En kortlægning af problemstillinger og indsatser. Center for Boligsocial Udvikling.

Thastum, Mikael, Lomholt, Johanne & Johnsen, Daniel (2019): Back2School og andre målrettede interventioner. I: Skolens fraværende børn – årsager og indsatser. Thastum et al. (red.). Dafolo.

VIVE (2022a): Chanceulighed i udsatte boligområder. VIVE.

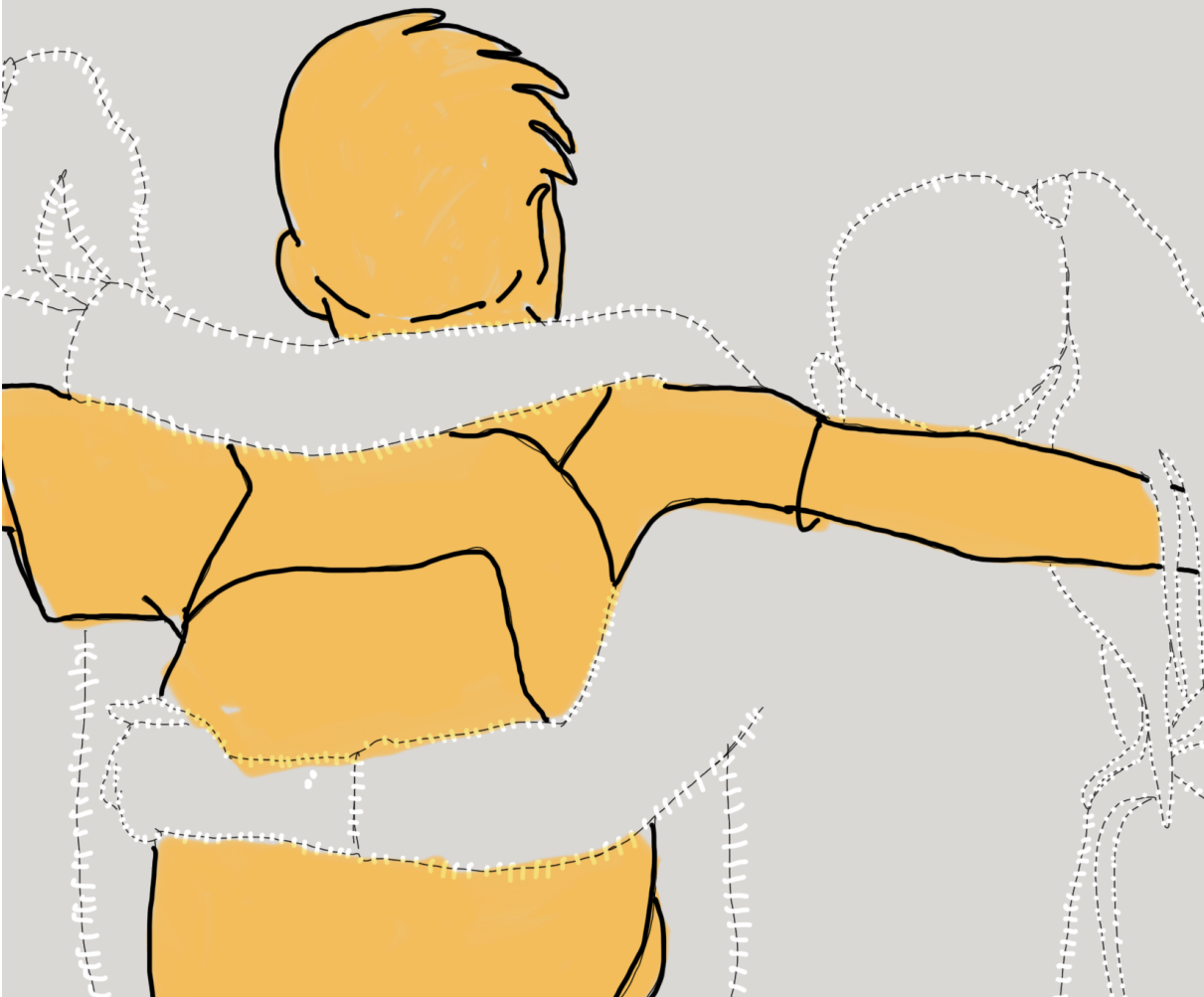
VIVE (2022b): Børn og unge i Get2Sport-for-eningerne – Version 2. VIVE.

VIVE 2020): Panelanalyse af bekymrende fravær. VIVE.

VIVE (2018): Børn og unges uddannelseschancer – De boligsociale indsatsers bidrag. VIVE.

BILAG: SKOLEFRAVÆR I UDSATTE BOLIGOMRÅDER

Vidensnotat

SKOLEFRAVÆR I UDSATTE BOLIGOMRÅDER

Vidensnotat

MARTS 2024

© 2024 Center for Boligsocial Udvikling

Center for Boligsocial Udvikling

Sadelmagerporten 4

2650 Hvidovre

Tlf. 25 60 78 28

E-mail: info@cfbu.dk

www.cfbu.dk

Illustrationer: Emma Rasmussen

Layout: Cecilie Næsby Friis

Udgivelsen kan frit hentes på www.cfbu.dk

CFBUs udgivelser kan frit citeres med tydelig kildegengivelse

Center for Boligsocial Udvikling er en selvejende institution under Social-, Bolig- og Ældreministeriet. Centrets overordnede formål er at undersøge effekten af sociale indsatser i udsatte boligområder, at indsamle erfaringer fra nationale og internationale boligsociale indsatser og at yde kvalificeret rådgivning og processtøtte til centrale aktører indenfor det boligsociale område.

SKOLEFRAVÆR I UDSATTE BOLIGOMRÅDER

Når børn er fraværende fra skolen hænger det ofte sammen med en række forskellige og ofte sammenflettede problemstillinger i barnets liv. Som det beskrives i rapporten kan fravær både skyldes forhold og udfordringer hos barnet, familien, skolen og klassen og samfundet generelt. Igennem registerdata fra Danmark Statistik ser dette notat nærmere på en række statistikker, som kan være med til at synliggøre, hvorvidt fravær en særlig udfordring i de udsatte boligområder omfattet af en helhedsplan. Det gør vi ved at sammenligne helhedsplansområderne med hele den almene boligsektor og hele landet.

Hvad er et udsat boligområde?

I dette bidrag defineres udsatte boligområder som de almene boligråder, der er omfattet af en boligsocial helhedsplan, der arbejder med områdets særlige sociale, økonomiske og fysiske problemer. Helhedsplanerne omfatter i alt godt 200.000 beboere fordelt på ca. 400 almene boligafdelinger i 36 forskellige kommuner.

Hvad er et højt fravær?

Der findes mange definitioner på bekymrende fravær og højt skolefravær i grundskolen. Definitionerne varierer både i forhold til længden på fravær, om fraværet måles i kortere eller længere perioder og om der fokuseres på fraværet generelt eller blot sygdomsfravær eller ulovligt fravær. I dette notat defineres højt fravær som det samlede fravær på mindst 10 procent eller mindst 15 procent i løbet af et helt skoleår.

Notatet kommer ikke rundt om alle de problemstillinger, som kan have betydning for fraværet i folkeskolen, men har fokus på at præsentere en række statistikker på tværs af følgende temaer:

- Udviklingen i skolefravær for alle elever på tværs af helhedsplan, almen sektor og hele landet
- Højt skolefravær og socioøkonomiske ulighedsfaktorer
- Højt skolefravær og afgangseksamen

HVAD VISER TALLENE?

Notatet viser, at skolefravær er særligt udtalt blandt børn i de udsatte boligområder og i den almene sektor, hvor der er markant flere elever med et højt skolefravær i løbet af skoleåret end i befolkningen generelt.

Notatet viser, at skolefravær kan have en social slagside, der i højere grad rammer elever med sociale og faglige udfordringer. Blandt elever med et højt skolefravær er der flere som kommer fra familier med få uddannelsesressourcer, som har forældre med en svag arbejdsmarkedstilknytning og lever med en lavere indkomst end gennemsnitsfamilien i Danmark.

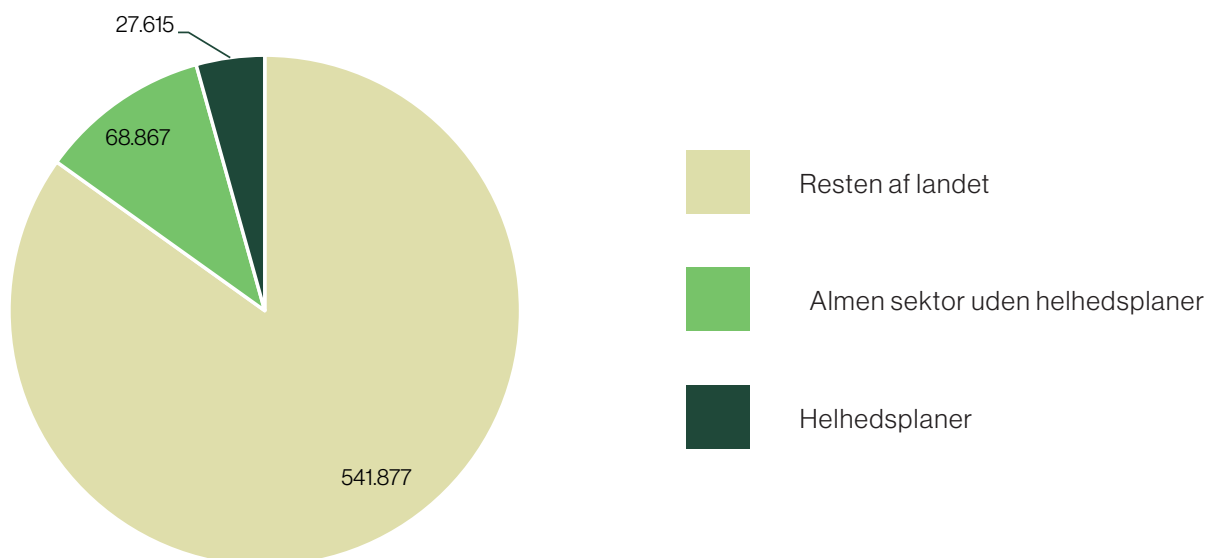
Notatet viser, at børn med et højt fravær i højere grad får lavere karakterer ved folkeskolens afgangseksamen, som kan have stor betydning for børnenes videre uddannelsesmuligheder. Hvis man skal videre på en erhvervsuddannelse kræver det et gennemsnit på 2,0 i dansk (skriftlig og mundtlig) og matematik ved 9.-klasseprøverne, mens en gymnasial uddannelse som udgangspunkt kræver et gennemsnit på 5,0 i de lovbundne prøver. For mange børn i de udsatte boligområder med et fravær over femten procent kan disse krav være svære at opfylde.

SKOLEFRAVÆR

- I hele landet var der 638.359 skoleelever i grundskolen i skoleåret 2022/2023. 96.482 af skoleeleverne er bosat i den almene sektor, hvoraf 27.615 bor i et udsat boligområde omfattet af en boligsocial helhedsplan. Se figur 1.
- I skoleårene fra 2020/2021 til 2022/2023 er andelen af elever med et højt fravær steget mærkbart på tværs af helhedsplansområderne, de almene boligområder og hele landet. Særligt skoleåret 2021/2022 havde et markant højere registreret fravær end de andre skoleår. Stigningen skyldes i høj grad Covid-19, som har haft stor betydning for såvel registrering som faktisk elevfravær. Se tabel 2.
- Andelen af elever med et højt skolefravær er højere i de udsatte boligområder med en boligsocial helhedsplan og i de almene boligområder, når vi sammenligner med hele landet. I de udsatte boligområder med en helhedsplan havde 38 % af eleverne i grundskolen et fravær på over ti procent i skoleåret 2022/23, mens 17 % havde mindst femten procent fravær. De tilsvarende andele for hele landet var henholdsvis 28 % og 11 %. Se figur 2.

FIGUR 1

Antal elever i grundskolen for alle klassetrin fordelt på sektor (2022/2023)

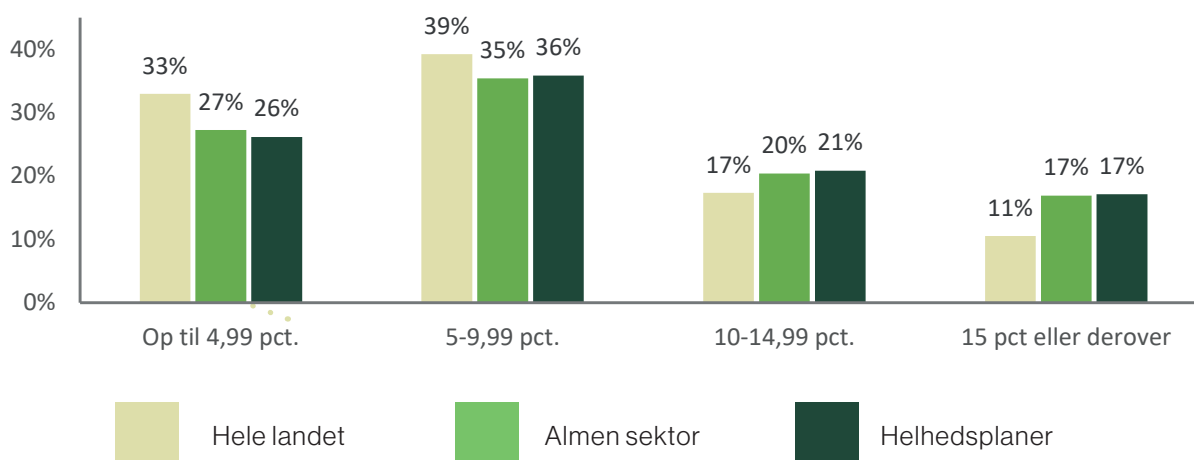
TABEL 1

Skoleelever med fravær på mindst 10 % fordelt på skoleår og sektor (Skoleår 2014/2015 til 2022/2023)

	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23
Helhedsplaner	21%	21%	21%	22%	21%	19%	21%	32%	25%
Almen sektor	20%	20%	20%	22%	20%	18%	19%	32%	25%
Hele landet	11%	11%	12%	12%	12%	10%	10%	22%	17%

FIGUR 2

Andelen af elever i grundskolen fordelt på fraværsprocent og sektor (Skoleår 2022/2023)

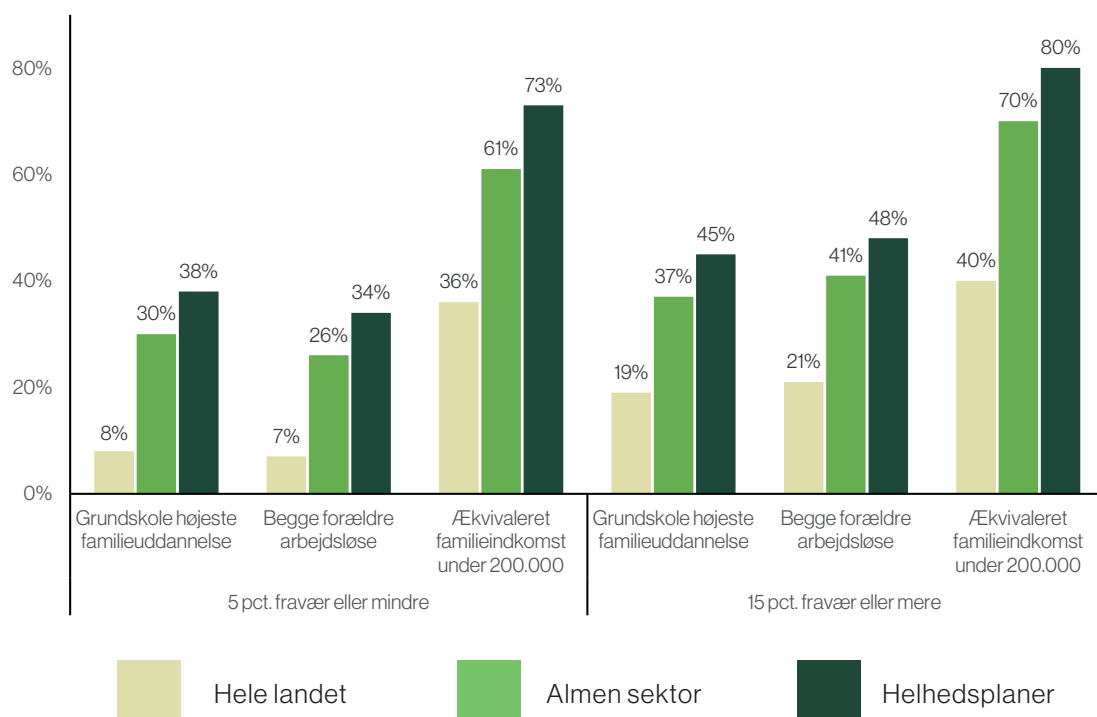

SOCIOØKONOMISKE ULIGHEDSFAKTORER

- En undersøgelse foretaget af VIVE viser, at børn i udsatte positioner er i større risiko for længerevarende fravær i skolen. Det gælder særligt for børn som vokser op i familier med begrænsede socioøkonomiske ressourcer, børn med psykiske lidelser (Fx ADHD og autisme) og børn i familier, hvor der kan være behov for sociale foranstaltninger omkring familien og barnet (Vive, 2020).
- I helhedsplansområderne er andelen af børn som vokser op i familier i udsatte positioner højere end i befolkningen generelt. Dette gælder uanset, om der måles på forældrenes uddannelses- og beskæftigelsesstatus eller familieindkomst. (VIVE, 2022a).
- 48 % af alle elever i helhedsplansområderne med mindst femten procents skolefravær lever i familier, hvor begge forældre er uden for arbejdsmarkedet. For elever i helhedsplans-områderne med under fem procents fravær er den tilsvarende andel 34 % (Se figur 3).
- 45 % af alle elever med mindst femten procents fravær i helhedsplansområderne lever i familier, hvor familiens højeste uddannelse er grundskolen. For elever i helhedsplans-områderne med under fem procents fravær er den tilsvarende andel 38 % (Se figur 3).
- 80 % af alle elever med mindst 15 procent fravær i helhedsplansområderne lever i familier, hvor familiens ækvivalerede indkomst er under 200.000 kr. For elever i helhedsplansområderne med under fem procents fravær er den tilsvarende andel 74 % (Se figur 3).

FIGUR 3

Andelen af elever i grundskolen inddelt i elever med højst 5 % fravær og mindst 15 % fravær fordelt på socioøkonomiske ulighedsfaktorer og sektor (Skoleåret 2022/2023)

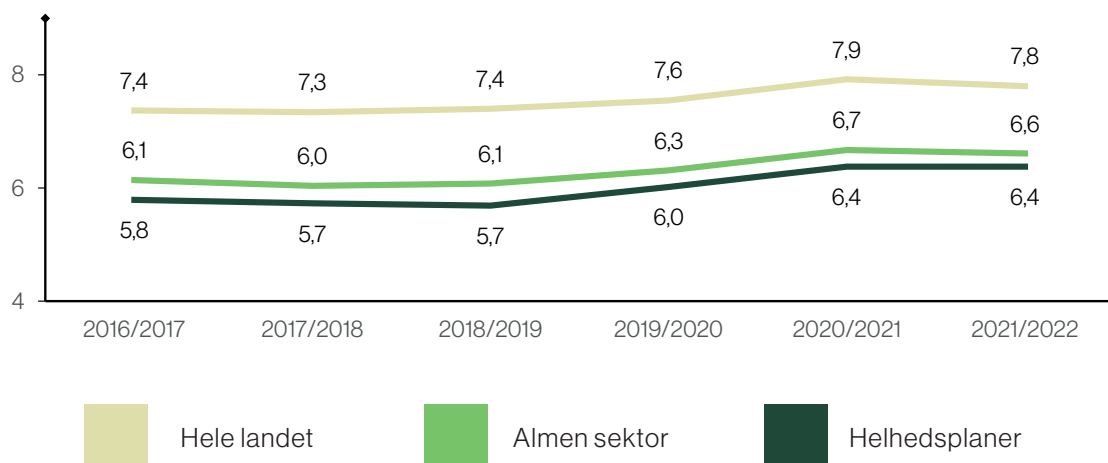

FRAVÆR OG AFGANGSEKSAMEN

- En undersøgelse foretaget af VIVE viser, at et højt længerevarende skolefravær giver lavere karakterer ved grundskolens afgangsprøve. Det gælder for alle elever, men et højt fravær har den største effekt for de elever, som i forvejen ligger i den lave ende af karakterfordelingen. Undersøgelsen viser også, at elever, der havde et højt fravær i udkolingen, også havde et højere fravær allerede i indskolingen, hvorfor det kan være vigtigt med tidlige tegn på fravær og mistrivsel (Vive 2020).
- En registeranalyse udarbejdet af BL viser, at andelen af børn i 9. klasse, der består dansk og matematik, har været stigende i skoler fra helhedsplansområder. I de seneste ti år er andelen af børn, som består dansk og matematik steget fra under 70 % til over 85 %. Stigningen betyder, at andelen af børn som består dansk og matematik har været på niveau med skoler udenfor helhedsplansområderne i de seneste tre år. Udviklingen viser, at der er sket en positiv fremgang i elevernes faglige niveau i de udsatte boligområder. (BL 2023)
- Elever som er bosat i et helhedsplansområde får stadig i højere grad lavere karakterer sammenlignet med elever fra de almene boligområder og hele landet. I skoleåret 2021/2022 var karaktergennemsnittet for de obligatoriske afgangsprøver i 9. klasse på 6,3 for elever i helhedsplansområderne. Til sammenligning var karaktergennemsnittet 6,6 i de almene boligområder og 7,8 i hele landet. (Se figur 4)
- Et lavt karaktergennemsnit ved 9. klasses afgangsprøve rammer særligt elever med et højt skolefravær. For elever med mindst femten procents fravær i boligområder med en helhedsplan var karaktergennemsnittet for 9. klasses afgangsprøve 4,6 for skoleåret 2021/2022. Til sammenligning var karaktergennemsnittet for elever i helhedsplansområderne med mindre end fem procents fravær 7,3 i samme skoleår. (Se figur 5)

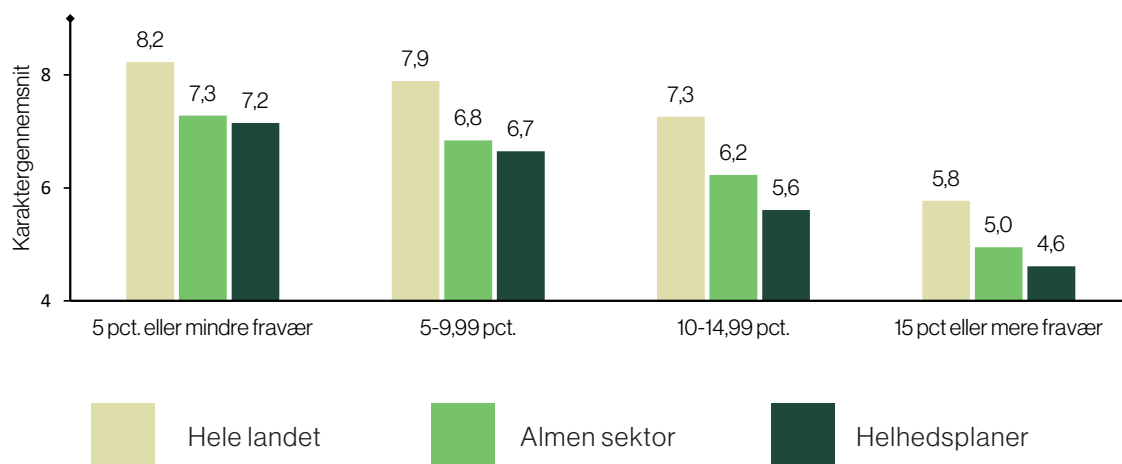
FIGUR 4

Karaktergennemsnit ved afgangsprøver for 9. klasse fordelt på skoleår og sektor

FIGUR 5

Karaktergennemsnit ved afgangsprøver for 9. klasse fordelt på fraværsprocent og sektor (skoleår 2021/2022)

HVORDAN ER DATA DANNET?

Alle tabeller er baseret på baggrund af egne beregninger i Danmarks Statistiks Forskningservice. I Forskningservice er der benyttet følgende datasæt:

- Befolkningen i Danmark 1. januar (BEF)
- Adresseregister (BEFADR)
- Det komprimerede elevregister (KOTRE)
- Grundskolekarakterer (UDFK)
- Familieindkomster – FAIK

Disse datasæt kombineres med fraværdata fra Styrelsen for IT og læring og Landsbyggefondens adressegrundlag for almene boliger i Danmark 1. januar 2023. Landsbyggefondens adressegrundlag giver os mulighed for at udskille de almene boliger og dermed kun vi opdele vore resultater på hele landet, på hele den almene boligsektor og på områder med en boligsocial helhedsplan. Områderne med en boligsocial helhedsplan er en delmængde af den almene boligsektor. Alle elever i grundskolen fordeles på skoleår og kombineres med fraværsoplysninger for det pågældende skoleår. I tabuleringerne medtages kun elever, der findes i befolkningen 1. januar medio skoleåret.

For den del af analyse, der beskæftiger sig med karakterer, medtages udelukkende elever, der det pågældende skoleår har taget en fuld afgangseksamen, som består af:

- Dansk, mundtlig.
- Dansk, skriftlig (3 delprøver: læsning, retskrivning, skriftlig fremstilling)
- Matematik, skriftlig (2 delprøver: med hjælpemidler, uden hjælpemidler)
- Engelsk, mundtlig
- Fællesprøve i fysik/kemi, biologi og geografi, mundtlig

Herudover eksamen i to udtræksfag.

Bemærk at der ikke findes oplysninger om fravær for elever på fri- og privatskoler.

Derudover er det vigtigt at notere, at fraværdata og de indberettede prøvekarakterer for årene 2019/2020, 2020/2021 og 2021/2022 adskiller sig fra de andre skoleår. De indberettede prøvekarakterer fra 2019/2020 bygger på elevernes ophøjede standpunktskarakterer grundet aflysningen af folkeskolens prøver, mens de indberettede prøvekarakterer fra 2020/2021 og 2020/2021 bygger på en kombination af prøvekarakterer og ophøjede standpunktskarakterer. Tilsvarende har Covid-19 haft betydning for såvel registrering af elevfravær som faktisk elevfravær i perioden marts 2020 til maj 2021 samt december 2021 grundet hjemsendelserne i landets skoler enten nationalt eller lokalt.

